

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

«Χρηματοοικονομική ανάλυση του κλάδου γαλακτοκομικών προϊόντων»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιμέλεια

Βιδάκη Ειρήνη	A.M. 7885
Ζαχαριάκης Γεώργιος	A.M. 8599
Μπελούλης Ανδρέας	A.M. 8900

Επιβλέπων

Επίκουρος Καθηγητής κος Αρβανίτης Σταύρος

Ηράκλειο
Μάιος, 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ABSTRACT.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	9
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	9
1.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ.....	9
1.2 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ.....	10
1.3 ΔΕΙΚΤΕΣ (ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ) ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ.....	14
1.4 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....	16
1.5 ΥΠΟΚΛΑΔΟΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ.....	21
1.6 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	25
1.7 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	31
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.....	31
2.1 ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	31
2.2 ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	35
2.3 ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	40
2.4 ΜΙΚΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	45
2.5 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	51
2.6 ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	56
2.7 ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ.....	62
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	71

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Βασικά διαρθρωτικά στοιχεία της μεταποίησης για το 2009 στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	17
Πίνακας 1.2: Βασικά διαρθρωτικά στοιχεία της μεταποίησης για το 2012 στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	19
Πίνακας 2.1: Αριθμός επιχειρήσεων βιομηχανίας τροφίμων.....	32
Πίνακας 2.2: Ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων βιομηχανίας τροφίμων	33
Πίνακας 2.3: Αριθμός επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων .	34
Πίνακας 2.4: Ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων.....	35
Πίνακας 2.5: Κύκλος εργασιών βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €).....	36
Πίνακας 2.6: Ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας τροφίμων	37
Πίνακας 2.7: Κύκλος εργασιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €).....	38
Πίνακας 2.8: Ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων.....	39
Πίνακας 2.9: Αξία παραγωγικής διαδικασίας βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €) ...	41
Πίνακας 2.10: Αξία παραγωγικής διαδικασίας της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)	42
Πίνακας 2.11: Ποσοστιαία μεταβολή της αξίας παραγωγικής διαδικασίας της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων	44
Πίνακας 2.12: Μικτό περιθώριο κέρδους προϊόντων για μεταπώληση βιομηχανίας τροφίμων	46
Πίνακας 2.13: Ποσοστιαία μεταβολή του μικτού περιθωρίου κέρδους της βιομηχανίας τροφίμων.....	47
Πίνακας 2.14: Μικτό περιθώριο κέρδους προϊόντων για μεταπώληση της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων	49

Πίνακας 2.15: Ποσοστιαία μεταβολή του μικτού περιθωρίου κέρδους της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων	50
Πίνακας 2.16: Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα της βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €).....	52
Πίνακας 2.17: Ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος της βιομηχανίας τροφίμων.....	53
Πίνακας 2.18: Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)	54
Πίνακας 2.19: Ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων	55
Πίνακας 2.20: Προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €).....	58
Πίνακας 2.21: Ποσοστιαία μεταβολή της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας τροφίμων	59
Πίνακας 2.22: Προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)	60
Πίνακας 2.23: Ποσοστιαία μεταβολή της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων	61
Πίνακας 2.24: Συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας τροφίμων	63
Πίνακας 2.25: Ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας τροφίμων.....	64
Πίνακας 2.26: Συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)	66
Πίνακας 2.27: Ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων	67

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1.3: Κατανομή υποκλάδων ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών για το 2009, βάσει των βασικών διαρθρωτικών στοιχείων	22
Διάγραμμα 1.4: Κατανομή υποκλάδων ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών για το 2012, βάσει των βασικών διαρθρωτικών στοιχείων	23

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η βιομηχανία τροφίμων και ποτών κατέχει βασικό ρόλο στην ελληνική οικονομία και γενικότερα στην ελληνική μεταποιητική βιομηχανία, σε όρους απασχόλησης και προστιθέμενης αξίας, ακόμα και σε δύσκολες περιόδους, όπως την οικονομική κρίση που διανύει τα τελευταία έτη η χώρα μας.

Η παραγωγή και η διακίνηση ποικίλων αγροτικών προϊόντων και τροφίμων για την κάλυψη επισιτιστικών αναγκών ήταν ανέκαθεν πεδίο έντονης επιχειρηματικής δραστηριότητας, όπου πραγματοποιείται άμεση ή έμμεση εμπλοκή μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων, με διαφορετικά ενδιαφέροντα και στόχους.

Επί δεκαετίες, η δομή και η οργάνωση του συστήματος παραγωγής τροφίμων, διαμορφώνονταν σύμφωνα με τις ισχύουσες παραγωγικές δυνατότητες. Όμως, τις δύο τελευταίες δεκαετίες, στράφηκε προς την ικανοποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων των καταναλωτών, ως αποτέλεσμα διαφόρων οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών εξελίξεων. Έτσι, τονώθηκαν οι αλληλεξαρτήσεις και οι διασυνδέσεις των επιμέρους τμημάτων του συστήματος παραγωγής τροφίμων.

Με τον αποτελεσματικό συντονισμό των εκπροσώπων του κλάδου τροφίμων και ποτών και την ορθότερη συνεργασία τους, υπάρχει η δυνατότητα συμβολής τους για να βελτιωθεί η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα της ανάδειξης των ελληνικών προϊόντων, να εξασφαλιστεί η επιλογή μιας ορθής στρατηγικής και να σταθεροποιηθεί η υλοποίηση μακροπρόθεσμου σχεδιασμού της.

Η σύνδεση του κλάδου τροφίμων και ποτών με τον τριτογενή τομέα υπηρεσιών στα εστιατόρια, στα ξενοδοχεία και γενικότερα στον τουρισμό, είναι ένα ακόμα μέσο προώθησης των ελληνικών προϊόντων, καθώς προσθέτουν αξία και εξαγωγική δυναμική στον κλάδο αυτό.

Η βιομηχανία τροφίμων διακρίνεται σε διάφορους εξίσου σημαντικούς υποκλάδους, όπως η αρτοποιία, η ποτοποιία, τα γαλακτοκομικά προϊόντα, το κρέας, τα φρούτα και τα λαχανικά κτλ. Ο υποκλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων συμμετέχει με μεγάλο ποσοστό στην σύνθεση της βιομηχανίας τροφίμων σε σχέση με τους άλλους υποκλάδους.

ABSTRACT

The food and drink industry has a key role in the Greek economy and generally in Greek manufacturing industry in terms of employment and added value, even in difficult times like the current economic crisis in recent years our country.

The production and trafficking of various agricultural products and food to cover food needs has always field strong business, which is carried out direct or indirect involvement of large number of companies with different interests and goals.

For decades, the structure and organization of the food production system, modeled on the existing production capacities. But the past two decades, turned to meeting the needs and consumer demand as a result of various economic, social and technological developments. So, the interdependencies and interconnections of individual parts of the food production system were invigorated.

With effective coordination of representatives of the food and beverage sector and their better cooperation, there is the contribution possibility to improve the efficiency and effectiveness of the promotion of Greek products to ensure selection of a proper strategy and to stabilize the implementation of long-term planning of.

The linking the food and beverage sector to the tertiary sector of services in restaurants, hotels and tourism in general, is another means of promoting Greek products, add value and export dynamics in this industry.

The food industry is divided into several equally important sub-sectors, such as bakeries, the beverage, dairy products, meat, fruits and vegetables etc. The sub-sector of dairy products has a large participation in the composition of the food industry in relation to others subsectors.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Καθώς η εγχώρια βιομηχανία τροφίμων και ποτών έχει πολύ βασικό ρόλο στην εγχώρια μεταποιητική βιομηχανία και γενικότερα στην εγχώρια οικονομία, η παρούσα πτυχιακή εργασία ασχολείται με την ανάλυση της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, εστιάζοντας στην βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων και έχοντας ως σκοπό την εξέταση των βασικών χαρακτηριστικών της και την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με βασικά χρηματοοικονομικά μεγέθη του συνόλου της, με την χρήση ποικιλίας πινάκων και διαγραμμάτων και την απαραίτητη επεξήγηση τους.

Η ελληνική βιομηχανία τροφίμων και ποτών είναι σταθερά ένας από τους βασικότερους τομείς του δευτερογενή τομέα της ελληνικής οικονομίας και μια από τις δυνάμεις ανάπτυξης της εγχώριας μεταποίησης, επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό την συνολική εγχώρια παραγωγή.

Η βιομηχανία τροφίμων και ποτών της χώρας μας αποτελεί μια δυναμική, ανταγωνιστική και εξωστρεφή βιομηχανία. Έχουν γίνει σοβαρές επενδύσεις και αξιοσημείωτη επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα, στα Βαλκάνια αλλά και στην Ευρώπη. Επίσης, έχει δυνατότητες ακόμα μεγαλύτερης ανάπτυξης και έχει την δυνατότητα να ενδυναμώσει την γενικότερη ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθεί μια θεωρητική προσέγγιση του θέματος με την ανάλυση βασικών στοιχείων του τομέα της μεταποίησης, τα χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά του και με την παρουσίαση διαφόρων βασικών στοιχείων της μεταποίησης και η κατανομή τους στην χώρα μας και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τέλος, παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά, οι τάσεις και οι προοπτικές της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται ανάλυση διαφόρων οικονομικών στοιχείων που αντλήθηκαν από την βάση δεδομένων της Eurostat σχετικά με τις επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά τα έτη 2008-2013 στην βιομηχανία των τροφίμων και των γαλακτοκομικών προϊόντων.

Τα στοιχεία αυτά αφορούν τον αριθμό των επιχειρήσεων, τον κύκλο εργασιών τους, το σύνολο των αγορών τους, την αξία παραγωγής, το μικτό περιθώριο κέρδους, το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα, η προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών και οι συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών.

Οι πίνακες που χρησιμοποιούνται στο δεύτερο κεφάλαιο καθιστούν εύκολα κατανοητή τη συμβολή αλλά και τις μεταβολές της βιομηχανίας τροφίμων στις εξεταζόμενες χώρες διαχρονικά και εστιάζουν στον υποκλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1.1 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ

Η βιομηχανία τροφίμων κατέχει βασικό ρόλο στην ελληνική οικονομία και γενικότερα στην ελληνική μεταποιητική βιομηχανία, σε όρους απασχόλησης και προστιθέμενης αξίας, ακόμα και σε δύσκολες περιόδους, όπως την οικονομική κρίση που διανύει τα τελευταία έτη η χώρα μας. Η βιομηχανία τροφίμων και ποτών έχει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις προκειμένου να συνεχίσει να είναι ο κύριος μοχλός οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας.

Τα θέματα τα οποία προκύπτουν σε σχέση με τον ρόλο της εγχώριας βιομηχανίας τροφίμων και ποτών ως μοχλό οικονομικής ανάπτυξης, έχουν να κάνουν με τις εξαγωγές της χώρας, την ποιότητα και την ταυτότητα των προϊόντων καθώς και την οργανωμένη προβολή και προώθηση των ελληνικών τροφίμων και ποτών.

Με τον αποτελεσματικό συντονισμό των εκπροσώπων του κλάδου τροφίμων και ποτών και την ορθότερη συνεργασία τους, υπάρχει η δυνατότητα συμβολής τους για να βελτιωθεί η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα της ανάδειξης των ελληνικών προϊόντων, να εξασφαλιστεί η επιλογή μιας ορθής στρατηγικής και να σταθεροποιηθεί η υλοποίηση μακροπρόθεσμου σχεδιασμού της.

Η δημιουργία προστιθέμενης αξίας καθώς και η ενδυνάμωση της εξωστρέφειας του κλάδου τροφίμων και ποτών εξαρτώνται κατά ένα μεγάλο βαθμό και στην προβολή του ελληνικού προϊόντος, των δικτύων διανομής του, που βασίζεται στην ποιότητα, στη διαφοροποίηση και στην προβολή του προτύπου της ελληνικής και της μεσογειακής κουζίνας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Η σύνδεση του κλάδου τροφίμων και ποτών με τον τριτογενή τομέα υπηρεσιών στα εστιατόρια, στα ξενοδοχεία και γενικότερα στον τουρισμό, είναι ένα ακόμα μέσο προώθησης των ελληνικών προϊόντων, καθώς προσθέτουν αξία και εξαγωγική δυναμική στον κλάδο αυτό.

Όπως είναι φυσικό, η ανάπτυξη και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων τροφίμων και ποτών εξαρτάται και από την ενδυνάμωση των

ανθρωπίνων πόρων (των γνώσεων, της εμπειρίας, των δεξιοτήτων, του βαθμού εξειδίκευσης κτλ.).

Οι νέες τεχνολογίες και καινοτομίες, τα προϊόντα έρευνας και ανάπτυξης έχουν ως αποτέλεσμα την κατάληξη όλων των εξελίξεων στην παραγωγή και διάθεση στον κλάδο των τροφίμων και τον ποτών. Η διαρκής και γρήγορη μεταβολή τους απαιτεί άμεση προσαρμογή και αφύπνιση των ανθρωπίνων πόρων, προκειμένου να μπορεί να ανταπεξέλθει έγκαιρα και αποτελεσματικά σε αυτές τις μεταβολές και τις νέες απαιτήσεις στο πλαίσιο του ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο (IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή, 2014, σελίδες 7 – 8).

1.2 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

Παρακάτω θα παρουσιαστούν και ορισμένα από τα κύρια συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση των βασικών διαρθρωτικών χαρακτηριστικών του τομέα της μεταποίησης στην χώρα μας για τα έτη 2000-2010. Αυτά τα συμπεράσματα έχουν εξαχθεί από μελέτη του IOBE «Οι προοπτικές του τομέα της μεταποίησης στην Ελλάδα» που στοχεύει στον εντοπισμό των κλάδων της μεταποίησης, οι οποίοι παρουσιάζουν αναπτυξιακές επιδόσεις σε ικανοποιητικό βαθμό, δίνοντας έμφαση κατά κύριο λόγο στη διεθνή ανταγωνιστικότητα.

Μιλώντας σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής, οι ελληνικοί μεταποιητικοί κλάδοι αναπτύχθηκαν κατά την περίοδο των ετών 2000-2010 με μικρότερο μέσο ετήσιο ρυθμό συγκριτικά με το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας στην χώρα μας, αφού ο ρυθμός αυτός ήταν αύξηση κατά 0,1% έναντι αύξησης 2,2%.

Ειδικότερα έπειτα από το έτος 2008, δηλαδή μετά την χρηματοπιστωτική κρίση η οποία έπληξε και την χώρα μας, ο μεταποιητικός τομέας σημείωσε συρρίκνωση κατά 1,7%, μειώνοντας το μερίδιο του στο εγχώριο προϊόν κατά 3% από την περίοδο των ετών 2000 ως 2010.

Μιλώντας σε κλαδικό επίπεδο, η παραγωγή των βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων, η παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων και η παραγωγή βασικών μετάλλων έχουν την μεγαλύτερη μέση ετήσια

άνοδο σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του παραγόμενου προϊόντος στον τομέα της μεταποίησης κατά τα έτη 2000 ως 2010.

Σε όρους συμβολής στην μεταποίηση, ο κλάδος της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών και παραγωγής προϊόντων καπνού, παρουσιάζει σταθερά το μεγαλύτερο μερίδιο και ακολουθεί η παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων.

Σε όρους βιομηχανικής παραγωγής, ο μεταποιητικός τομέας σημείωσε μείωση με ρυθμό ανά έτος 2,5% κατά μέσο όρο, κατά την περίοδο 2000-2010, με σημαντική ύφεση την κατά τα έτη 2008-2010. Η γρηγορότερη αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής καθ' όλα τα έτη, πραγματοποιήθηκε στον κλάδο παραγωγής φαρμακευτικών σκευασμάτων με μέσο ετήσιο ρυθμό ανόδου 12,9% (IOBE – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, σελίδες 6 – 7).

Γενικότερα δεν παρουσιάζονται σοβαρές διαφοροποιήσεις πριν και κατά την χρηματοπιστωτική κρίση, σχετικά με την κατάταξη των μεταποιητικών κλάδων, με εξαίρεση την ανοδική πορεία, έπειτα από την κρίση, των υποκλάδων παραγωγής άλλων οργανικών βασικών χημικών ουσιών και κατασκευής άλλων μεταλλικών προϊόντων, παραγωγής αλουμινίου και επισκευής μηχανημάτων.

Μιλώντας σε όρους απασχόλησης, ο ελληνικός μεταποιητικός τομέας βρίσκεται ανάμεσα στους τομείς με τη υψηλότερη μείωση, αφού η μέση μείωση της απασχόλησης ήταν 6,6% κατά τα έτη 2008 ως 2010, συγκριτικά με το ποσοστό 1,9% του συνόλου της ελληνικής οικονομίας. Αυτό συμβαίνει κυρίως λόγω της μακροχρόνιας διαδικασίας αποβιομηχάνισης της οικονομίας από τη δεκαετία του 1980, οδηγώντας τον μεταποιητικό τομέα σε μερίδιο 10,7% το 2010.

Κατά την περίοδο 2008 ως 2010 (περίοδος χρηματοπιστωτικής κρίσης), η σημαντικότερη ύφεση σε όρους απασχόλησης παρατηρήθηκε στην παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών με μέση ετήσια μείωση κατά 32%.

Αντίθετα η σημαντικότερη αύξηση παρατηρήθηκε στην παραγωγή οπτάνθρακα & προϊόντων διύλισης πετρελαίου με ποσοστό 9,6% και στη βιομηχανία τροφίμων με ποσοστό 4,6%.

Αυτές οι μεταβολές δεν οδήγησαν σε αντίστοιχες σημαντικές μεταβολές των σχετικών μεριδίων, εκτός από τη βιομηχανία τροφίμων, στην οποία σημειώθηκε

ενίσχυση του τμήματος της απασχόλησης κατά 25% επί του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων στον μεταποιητικό τομέα, παραμένοντας πρώτη στην κατάταξη (IOBE – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, σελίδα 7).

Σχετικά με το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας, η μεταποίηση σημείωσε συνολικά μια από τις υψηλότερες ανόδους κατά την περίοδο των ετών 2000 ως 2008 στην χώρα μας, καθώς αυξήθηκε κατά 13%, ενώ μειώθηκε κατά 1% στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Προκειμένου να υπάρξει ορθή σύγκριση επιδόσεων, μιλώντας σε τιμές παραγωγού εξωτερικής αλλά και εγχώριας αγοράς, είναι απαραίτητη η συνεξέταση στην εσωτερική αγορά χωριστά για κάθε κλάδο και η πορεία του δείκτη τιμών εισαγωγών.

Ειδικότερα, είναι απαραίτητη όταν προϊόντα που εισάγονται έχουν μεγάλο ποσοστό επί των πωλήσεων, αφού υπάρχει το ενδεχόμενο επηρεασμού από την τάση των διεθνών τιμών, των τιμών των παραγόμενων στην Ελλάδα προϊόντων.

Επίσης, στις αγορές οι οποίες πραγματοποιούνται εκτός Ελλάδας είναι απαραίτητη η συνεκτίμηση της δυναμικής των τιμών για τα ίδια προϊόντα, η οποία είναι διαμορφωμένη στις χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς τα προϊόντα τους είναι βασικοί ανταγωνιστές των ελληνικών προϊόντων και ενδεχομένως να επηρεάζουν και τις τιμές των εγχώριων εξαγωγών.

Έτσι, διάφοροι κλάδοι της ελληνικής μεταποίησης, όπως οι καλωδιώσεις, σωλήνες – αγωγοί, τα προϊόντα μύλων – δημητριακών, οι παρασκευασμένες ζωοτροφές, η διύλιση πετρελαίου κτλ. παρουσιάζουν διαχρονική έντονη εξωτερική ζήτηση κατά την περίοδο των ετών 2005 ως 2010, με τους περισσότερους από αυτούς να διατηρούν τη δυναμική τους και κατά τα έτη της κρίσης.

Από την άλλη, σε διάφορους κλάδους της βιομηχανίας των τροφίμων και της κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης σημειώθηκε η ισχυρότερη μείωση της ζήτησης από το εξωτερικό κατά την περίοδο των ετών 2005 ως 2010, με τους κλάδους της παραγωγής διατηρημένου κρέατος και των φυτικών – ζωικών ελαίων και λιπών να εμφανίζουν την εντονότερη ύφεση τιμών εξωτερικής αγοράς και κατά την κρίση.

Γενικότερα, οι κλάδοι της βιομηχανίας των τροφίμων βρίσκονται στην πρώτη θέση σχετικά με την μείωση των τιμών παραγωγού εξωτερικής αγοράς μετά από το

έτος 2008, όπου ξέσπασε η διεθνής κρίση (IOBE – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, σελίδα 8).

Μιλώντας σε τιμές παραγωγού εσωτερικής αγοράς, την υψηλότερη αύξηση τιμών κατά τα έτη 2000 ως 2010, παρουσιάζουν κυρίως οι κλάδοι στους οποίους γίνεται χρήση του προϊόντος σε δραστηριότητες κατασκευής, εξαιτίας της τάχιστα ανάπτυξης του κλάδου κατασκευών, κατά την περίοδο 2000-2007. Από το 2008 και μετά, τη υψηλότερη αύξηση τιμών κατέχει η κατασκευή κοσμημάτων και πολυτιμων αντικειμένων, αντανakλώντας την αναζήτηση για ασφαλέστερες επενδύσεις.

Ισχυρή πτώση εμφανίζουν οι τιμές εγχώρια στους κλάδους της παραγωγής κλωστοϋφαντουργικών υλών και της ένδυσης, κυρίως λόγω της αύξησης του ανταγωνισμού έπειτα από την κατάργηση των περιορισμών των εισαγωγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδίως από τις χώρες της Ασίας. Από την άλλη, η παραγωγή ζάχαρης εμφάνισε την σημαντικότερη μείωση τιμών ως το έτος 2010.

Μιλώντας σε όρους εξαγωγών, οι κλάδοι της παραγωγής προϊόντων διύλισης πετρελαίου, βασικών πολυτιμων μετάλλων, φαρμακευτικών προϊόντων κτλ. διαθέτουν σε διαχρονικό επίπεδο τα υψηλότερα ποσοστά επί των μεταποιητικών εξαγωγών, η πλειοψηφία των οποίων βελτίωσαν τη θέση τους το 2010 συγκριτικά με το 2005, με τον φαρμακευτικό κλάδο να υποχωρεί ελαφρώς συγκριτικά με την προ κρίσης περίοδο.

Η δυναμική των εξαγωγών στους περισσότερους κλάδους παρουσίασε ύφεση κατά τα έτη 2008 ως 2010, καθώς υποχώρησε το διεθνές εμπόριο. Την υψηλότερη πτώση, ανάμεσα στους κλάδους οι οποίοι παρουσίασαν αύξηση εξαγωγών κατά τα έτη 2000-2010, σημείωσε η παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης, παρόλο που διατήρησε τον σημαντικότερο ρυθμό αύξησης. Από την άλλη, η παραγωγή οικοδομικών υλικών και η επεξεργασία φρούτων και λαχανικών κατέχει τα ισχυρότερα διαχρονικά εμπορικά πλεονάσματα.

Σχετικά με το τεχνολογικό περιεχόμενο των μεταποιητικών προϊόντων εξαγωγής της χώρας μας, υφίσταται τεχνολογικό έλλειμμα συγκριτικά με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά την μικρή βελτίωση στο εξαγωγικό μίγμα.

Ο κλάδος της κατασκευής ραδιοτηλεοπτικού εξοπλισμού – επικοινωνιών και της κατασκευής χημικών προϊόντων σημειώνουν τις μεγαλύτερες τεχνολογικές επιδόσεις, Παράλληλα, σχετικά με τις αιτήσεις για πατέντες, προβάλλονται και οι

κλάδοι της κατασκευής μηχανολογικού εξοπλισμού, Η/Υ, κτλ. η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, η κατασκευή προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά κτλ. (IOBE – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, σελίδες 9 – 10).

1.3 ΔΕΙΚΤΕΣ (ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ) ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ

Σχετικά με τα χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά του μεταποιητικού τομέα, το μέσο επίπεδο ρευστότητας είναι ικανοποιητικό κατά τα έτη 2005 ως 2009. Παράλληλα η κερδοφορία του διατηρείται και ο δανεισμός ως πηγή άντλησης πόρων αυξάνεται.

Όμως, την περίοδο 2008-2009, επιδεινώνονται οι συνολικοί αριθμοδείκτες στον μεταποιητικό τομέα, αφού το καθαρό περιθώριο κέρδους υποχωρεί και τα περιουσιακά στοιχεία και τα ίδια κεφάλαια για την πραγματοποίηση κερδών, αξιοποιούνται λιγότερο αποδοτικά.

Οι αριθμοδείκτες των υποκλάδων με τις υψηλότερες επιδόσεις κατά την περίοδο 2005 ως 2009 είναι εκείνοι της παραγωγής τσιμέντου, ασβέστη και γύψου, η ανακύκλωση μεταλλικών απορριμμάτων, η κατασκευή οικιακών συσκευών κτλ. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 2008-2009, όσον αφορά την κερδοφορία, η καπνοβιομηχανία και η ποτοποιία συνεχίζουν να διατηρούν τα υψηλά περιθώρια κέρδους.

Για μια πιο αξιόπιστη εικόνα σχετικά με την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων κλάδων της μεταποίησης, χρησιμοποιούνται ορισμένοι δείκτες αξιολόγησης των διεθνών επιδόσεων τους, σύμφωνα με τους οποίους προκύπτουν τα παρακάτω αποτελέσματα:

Βάσει του δείκτη ισοζυγίου, η παραγωγή τσιμέντου, ασβέστη και γύψου, η κατασκευή τούβλων και λοιπών δομικών προϊόντων αποτελούν τους ανταγωνιστικότερους κλάδους. Οι κλάδοι κατασκευής πλεκτών υφασμάτων, δομικών μεταλλικών προϊόντων, σωλήνων, κατεργασίας και βαφής γουναρικών κτλ. κατάφεραν και διατήρησαν το δείκτη αυτό σε υψηλά επίπεδα, καθώς και βελτίωσαν την ανταγωνιστική τους θέση έπειτα από το έτος 2008 όπου και ξέσπασε η

κρίση(ΙΟΒΕ – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, σελίδες 10 – 11).

Βάσει του δείκτη Balassa, οι κλάδοι οι οποίοι σημείωσαν διαχρονικά τις υψηλότερες τιμές του δείκτη αυτού (δηλαδή με μεγάλη εξωστρέφεια), είναι η κατεργασία γουναρικών, η παραγωγή τσιμέντου, ασβέστη και γύψου, η επεξεργασία και η συντήρηση φρούτων και λαχανικών κτλ. Παρά τις χαμηλές τιμές του δείκτη, οι κλάδοι κατασκευής ηλεκτρονικών λυχνιών, ξυλουργικών προϊόντων, ατμογεννητριών κτλ. βελτίωσαν την ανταγωνιστική τους θέση έπειτα από το 2008.

Η κατασκευή της μήτρας ανταγωνιστικότητας διευκολύνει στο να εντοπιστούν οι κλάδοι οι οποίοι εμφανίζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα εξωστρέφειας, καθώς λαμβάνει υπόψη την εξέλιξη της εξωτερικής ζήτησης αλλά και της συμμετοχής των ελληνικών εξαγωγών στις αντίστοιχες ευρωπαϊκές εξαγωγές.

Σύμφωνα με την εξέλιξη της εξωτερικής ζήτησης (η μεταβολή των εξαγωγών των κλάδων της μεταποίησης ως προς τη μεταβολή των συνολικών εξαγωγών της μεταποίησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση), οι κλάδοι οι οποίοι πιθανόν να επωφελούνταν από τη διεθνή ζήτηση είναι η παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων, χημικών προϊόντων για ιατρικούς σκοπούς, η κατασκευή παιχνιδιών κτλ.

Βάσει του κριτηρίου της εξέλιξης συμμετοχής των μεταποιητικών εξαγωγών της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές μεταποιητικές εξαγωγές, η κατασκευή σωλήνων, ρολογιών, προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο, ηλεκτρικών συσσωρευτών, η παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων, οι εκδόσεις κτλ. αποτελούν τους ανταγωνιστικότερους κλάδους.

Με βάση το κριτήριο του σχετικού μεγέθους των εξαγωγών της κλαδικής μεταποίησης στις συνολικές μεταποιητικές εξαγωγές στην Ελλάδα, η παραγωγή φαρμακευτικών και χημικών προϊόντων για ιατρικούς σκοπούς, βασικών χημικών προϊόντων, η κατασκευή πλαστικών προϊόντων, ξύλινων δοχείων, λοιπού εξοπλισμού μεταφορών κτλ. αποτελούν τους κλάδους οι οποίοι συνδυάζουν αυξημένη εξωτερική ζήτηση στις αντίστοιχες ευρωπαϊκές εξαγωγές.

Ο δείκτης παραγωγικότητας εξαγωγών (Hausmann, Hwang και Rodrik) των κλάδων της μεταποίησης συμβάλει στον εντοπισμό των κλάδων με συγκριτικά πλεονεκτήματα παραγωγικότητας έναντι των αντίστοιχων κλάδων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η κατασκευή ηλεκτρονικών λυχνιών και εξαρτημάτων, ρολογιών, ηλεκτρικών συσσωρευτών κτλ., η παραγωγή προϊόντων οπτανθρακοποίησης κτλ. αποτελούν τους κλάδους με την υψηλότερη μέση αύξηση της εξαγωγικής παραγωγικότητας ανά έτος για την περίοδο 2000 ως 2010. Η κατασκευή ξύλινων δοχείων, παιχνιδιών, προϊόντων από σκυρόδεμα, γύψο και τσιμέντο κτλ. άντεξαν τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης αλλά και αύξησαν την παραγωγικότητα των εξαγωγών τους (ΙΟΒΕ – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, σελίδες 11 – 12).

1.4 ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η εγχώρια βιομηχανία τροφίμων και ποτών έχει πολύ βασικό ρόλο στην εγχώρια μεταποιητική βιομηχανία και γενικότερα στην εγχώρια οικονομία. Η ελληνική βιομηχανία τροφίμων και ποτών είναι σταθερά ένας από τους βασικότερους τομείς του δευτερογενή τομέα της ελληνικής οικονομίας και μια από τις δυνάμεις ανάπτυξης της εγχώριας μεταποίησης, επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό την συνολική εγχώρια παραγωγή.

Η βιομηχανία τροφίμων και ποτών της χώρας μας αποτελεί μια δυναμική, ανταγωνιστική και εξωστρεφή βιομηχανία. Έχουν γίνει σοβαρές επενδύσεις και αξιοσημείωτη επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα, στα Βαλκάνια αλλά και στην Ευρώπη. Επίσης, έχει δυνατότητες ακόμα μεγαλύτερης ανάπτυξης και έχει την δυνατότητα να ενδυναμώσει την γενικότερη ανάπτυξη της εγχώριας οικονομίας (ΙΟΒΕ – Θωμαΐδου Φωτεινή & Σταυράκη Σοφία, 2015, σελίδα 11).

Στους παρακάτω πίνακες απεικονίζεται η συμβολή της βιομηχανίας τροφίμων στα βασικά στοιχεία μεταποίησης στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση στα παρακάτω βασικά διαρθρωτικά μεγέθη: στον αριθμό των επιχειρήσεων, στον κύκλο εργασιών, στην αξία παραγωγής, στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία και στον αριθμό των εργαζομένων. Τα στοιχεία αφορούν το έτος 2009 και 2012.

Πίνακας 1.1: Βασικά διαρθρωτικά στοιχεία της μεταποίησης για το 2009 στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός επιχειρήσεων			
Ελλάδα		ΕΕ-27	
Μεταποίηση (83.565 επιχ.)	100,00%	Μεταποίηση (2.040.000 επιχ.)	100,00%
Τρόφιμα	18,90%	Μεταλλικά προϊόντα	17,90%
Μεταλλικά προϊόντα	15,10%	Τρόφιμα	12,30%
Είδη ένδυσης	13,00%	Προϊόντα ξύλου	8,40%
Έπιπλα	8,70%	Επισκευή μηχανημάτων και εξοπλισμού	7,60%
Προϊόντα ξύλου	7,70%	Είδη ένδυσης	6,30%
Κύκλος εργασιών			
Ελλάδα		ΕΕ-27	
Μεταποίηση (€54.884 εκατ.)	100,00%	Μεταποίηση (€5.800.000 εκατ.)	100,00%
Οπτόανθρακας και προϊόντα δύλισης	21,80%	Τρόφιμα	13,50%
Τρόφιμα	20,20%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	10,80%
Μεταλλικά προϊόντα	7,60%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	8,80%
Βασικά μέταλλα	7,50%	Χημικά προϊόντα	7,20%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	5,90%	Μεταλλικά προϊόντα	6,90%
Αξία παραγωγής			
Ελλάδα		ΕΕ-27	
Μεταποίηση (€50.150 εκατ.)	100,00%	Μεταποίηση (€5.200.000 εκατ.)	100,00%
Τρόφιμα	20,40%	Τρόφιμα	13,80%
Οπτόανθρακας και προϊόντα δύλισης	18,70%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	10,00%
Μεταλλικά προϊόντα	8,20%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	8,90%
Βασικά μέταλλα	7,70%	Μεταλλικά προϊόντα	7,40%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	6,40%	Χημικά προϊόντα	7,20%
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία			
Ελλάδα		ΕΕ-27	
Μεταποίηση (€16.901 εκατ.)	100,00%	Μεταποίηση (€1.400.000 εκατ.)	100,00%
Τρόφιμα	19,70%	Τρόφιμα	11,30%
Μεταλλικά προϊόντα	9,40%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	10,70%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	8,40%	Μεταλλικά προϊόντα	9,80%
Οπτόανθρακας και προϊόντα δύλισης	7,60%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	7,10%
Ποτά	6,30%	Χημικά προϊόντα	6,60%
Αριθμός εργαζομένων			
Ελλάδα		ΕΕ-27	
Μεταποίηση (400.943 εργαζόμενοι)	100,00%	Μεταποίηση (31.000.000 εργαζόμενοι)	100,00%
Τρόφιμα	20,30%	Τρόφιμα	13,50%
Μεταλλικά προϊόντα	11,90%	Μεταλλικά προϊόντα	11,70%
Είδη ένδυσης	7,40%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	9,40%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	6,70%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	7,20%
Έπιπλα	5,20%	Κατασκευή από ελαστικό και πλαστικές ύλες	5,30%

Πηγή: IOBE, 2014

Ειδικότερα για το έτος 2009 και σύμφωνα με τον πίνακα 3.1, οι επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούνται στην βιομηχανία τροφίμων στην χώρα μας είναι το 18,90% του συνολικού αριθμού των ελληνικών επιχειρήσεων μεταποίησης. Αυτό σημαίνει

ότι η βιομηχανία τροφίμων της χώρας μας έρχεται πρώτη μεταξύ των κλάδων της μεταποίησης και την ακολουθεί ο κλάδος των μεταλλικών προϊόντων με 15,10% επί του συνολικού αριθμού των ελληνικών επιχειρήσεων μεταποίησης και ο κλάδος των ειδών ένδυσης με 13%. Μικρότερα ποσοστά έχει ο κλάδος των επίπλων (8,70%) και ο κλάδος των προϊόντων ξύλου (7,70%).

Παράλληλα η βιομηχανία τροφίμων αποτελεί τον μεγαλύτερο εργοδότη των απασχολούμενων της ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας, καθώς σε αυτήν απασχολούνται 81.391 άτομα, δηλαδή το 20,30% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων. Ακολουθεί ο κλάδος των μεταλλικών προϊόντων και τα είδη ένδυσης με ποσοστά 11,90% και 7,40% αντίστοιχα.

Μιλώντας με καθαρά οικονομικού όρους, η βιομηχανία τροφίμων της χώρας μας έχει ύψιστη σημασία, αφού είναι στην πρώτη θέση σε όρους αξίας παραγωγής, με ποσοστό 20,40% και ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, με ποσοστό 19,70%, ενώ βρίσκεται στην δεύτερη θέση σε όρους κύκλου εργασιών, με ποσοστό 20,20%, μετά από την βιομηχανία του οπτάνθρακα και των προϊόντων διύλισης (22%).

Στην ευρωπαϊκή βιομηχανία για το έτος 2009, παρατηρείται από τον πίνακα 3.1 ότι η βιομηχανία έχει σημαντικό ρόλο και στον ευρωπαϊκό τομέα και γενικότερα στην ευρωπαϊκή οικονομία, αφού είναι ένας από τους μεγαλύτερους τομείς της μεταποίησης. Βρίσκεται σταθερά στις πρώτες θέσεις της μεταποίησης μαζί με άλλους βασικούς κλάδους της μεταποίησης (αυτοκινητοβιομηχανία, χημικά, βιομηχανικά μηχανήματα και εξοπλισμός, μεταλλικά προϊόντα κτλ.), παρόλο που οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων στην Ε.Ε.-27 είναι το 12,30% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας, δηλαδή στην δεύτερη θέση μετά από τον κλάδο των μεταλλικών προϊόντων.

Μιλώντας σε όρους κύκλου εργασιών, αξίας παραγωγής, ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και αριθμού απασχολούμενων, η βιομηχανία των τροφίμων βρίσκεται στην πρώτη θέση των κλάδων της ευρωπαϊκής μεταποίησης, κατέχοντας το 13,50%, το 13,80%, το 11,30% και το 13,50% αντίστοιχα.

Συγκριτικά με την ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων, η αντίστοιχη ελληνική βιομηχανία συμβάλει σε μεγαλύτερο βαθμό στον τομέα της μεταποίησης, μιλώντας σε όρους αριθμού επιχειρήσεων, κύκλου εργασιών, αξίας παραγωγής, ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και αριθμού εργαζομένων, αφού συγκεντρώνει μεγαλύτερα

ποσοστά στην μεταποίηση. Αυτό σχετίζεται άμεσα με τη δυναμικότητα του κλάδου, την οποία αντλεί κυρίως από την σύνδεση του με την τουριστική βιομηχανία και από την βραδύτερη ανάπτυξη των άλλων κλάδων της εγχώριας μεταποίησης (IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή, 2014, σελίδες 11 – 12).

Πίνακας 1.2: Βασικά διαρθρωτικά στοιχεία της μεταποίησης για το 2012 στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Αριθμός επιχειρήσεων			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (64.582 επιχ.)	100,0%	Μεταποίηση (2.100.000 επιχ.)	100,0%
Τρόφιμα	21,2%	Μεταλλικά προϊόντα	18,2%
Μεταλλικά προϊόντα	14,9%	Τρόφιμα	12,6%
Είδη ένδυσης	12,0%	Επισκευή μηχανημάτων και εξοπλισμού	8,7%
Προϊόντα ξύλου	7,6%	Προϊόντα ξύλου	8,5%
Επιπλα	7,1%	Άλλοι τομείς μεταποίησης	7,0%
Κύκλος εργασιών			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (€58.314 εκατ.)	100,0%	Μεταποίηση (€7.080.000 εκατ.)	100,0%
Οπτόανθρακας και προϊόντα δόλισης	36,5%	Τρόφιμα	12,9%
Τρόφιμα	19,7%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	12,0%
Βασικά μέταλλα	8,6%	Οπτόανθρακας και προϊόντα δόλισης	9,7%
Μεταλλικά προϊόντα	5,3%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	8,9%
Χημικά προϊόντα	3,5%	Μεταλλικά προϊόντα	6,6%
Αξία παραγωγής			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (€52.605 εκατ.)	100,0%	Μεταποίηση (€6.440.000 εκατ.)	100,0%
Οπτόανθρακας και προϊόντα δόλισης	34,3%	Τρόφιμα	13,0%
Τρόφιμα	19,8%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	11,1%
Βασικά μέταλλα	8,9%	Οπτόανθρακας και προϊόντα δόλισης	9,2%
Μεταλλικά προϊόντα	5,7%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	9,1%
Χημικά προϊόντα	3,4%	Χημικά προϊόντα	7,8%
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (€11.874 εκατ.)	100,0%	Μεταποίηση (€1.620.000 εκατ.)	100,0%
Τρόφιμα	24,4%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	11,8%
Οπτόανθρακας και προϊόντα δόλισης	10,2%	Τρόφιμα	10,5%
Μεταλλικά προϊόντα	8,1%	Μεταλλικά προϊόντα	9,8%
Βασικά μέταλλα	6,1%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	9,3%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	5,6%	Χημικά προϊόντα	6,8%
Αριθμός εργαζομένων			
Ελλάδα		ΕΕ-28	
Μεταποίηση (311.615 εργαζόμενοι)	100,0%	Μεταποίηση (30.000.000 εργαζόμενοι)	100,0%
Τρόφιμα	25,2%	Τρόφιμα	13,7%
Μεταλλικά προϊόντα	10,4%	Μεταλλικά προϊόντα	12,0%
Είδη ένδυσης	6,7%	Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού	9,7%
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	5,9%	Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων	7,6%
Βασικά μέταλλα	5,2%	Κατασκευή από ελαστικό και πλαστικές ύλες	5,4%

Πηγή: IOBE, 2015

Ειδικότερα για το έτος 2012 και σύμφωνα με τον πίνακα 3.2, οι επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούνται στην βιομηχανία τροφίμων στην χώρα μας είναι το 21,20% του συνολικού αριθμού των ελληνικών επιχειρήσεων μεταποίησης. Αυτό σημαίνει ότι η βιομηχανία τροφίμων της χώρας μας έρχεται πρώτη μεταξύ των κλάδων της μεταποίησης και την ακολουθεί ο κλάδος των μεταλλικών προϊόντων με 14,90% επί του συνολικού αριθμού των ελληνικών επιχειρήσεων μεταποίησης και ο κλάδος των ειδών ένδυσης με 12%. Μικρότερα ποσοστά έχει και ο κλάδος των προϊόντων ξύλου (7,60%) και ο κλάδος των επίπλων (7,10%).

Παράλληλα, όπως συνέβαινε και το 2009, η βιομηχανία τροφίμων αποτελεί τον μεγαλύτερο εργοδότη των απασχολούμενων της ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας, καθώς σε αυτήν απασχολούνται 78.527 άτομα, δηλαδή το 25,20% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων. Ακολουθεί ο κλάδος των μεταλλικών προϊόντων και τα είδη ένδυσης με ποσοστά 10,40% και 6,70% αντίστοιχα.

Μιλώντας με καθαρά οικονομικού όρους, η βιομηχανία τροφίμων της χώρας μας έχει ύψιστη σημασία, αφού είναι στην πρώτη θέση σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, με ποσοστό 24,40%, ενώ βρίσκεται στην δεύτερη θέση σε όρους κύκλου εργασιών, με ποσοστό 19,70% και σε όρους αξίας παραγωγής, με ποσοστό 19,80% μετά από την βιομηχανία του οπτάνθρακα και των προϊόντων διύλισης (36,50% και 34,30% αντίστοιχα), ο οποίος έχει αναπτυχθεί κατακόρυφα από το 2009 και μετά.

Στην ευρωπαϊκή βιομηχανία για το έτος 2012, παρατηρείται από τον πίνακα 3.2 ότι η βιομηχανία έχει σημαντικό ρόλο και στον ευρωπαϊκό τομέα και γενικότερα στην ευρωπαϊκή οικονομία, αφού είναι ένας από τους μεγαλύτερους τομείς της μεταποίησης. Βρίσκεται σταθερά στις πρώτες θέσεις της μεταποίησης μαζί με άλλους βασικούς κλάδους της μεταποίησης (αυτοκινητοβιομηχανία, χημικά, βιομηχανικά μηχανήματα και εξοπλισμός, μεταλλικά προϊόντα κτλ.), παρόλο που οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων στην Ε.Ε.-28 είναι το 12,60% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας, δηλαδή στην δεύτερη θέση μετά από τον κλάδο των μεταλλικών προϊόντων.

Μιλώντας σε όρους κύκλου εργασιών, αξίας παραγωγής και αριθμού απασχολούμενων, η βιομηχανία των τροφίμων βρίσκεται στην πρώτη θέση των κλάδων της ευρωπαϊκής μεταποίησης, κατέχοντας το 12,90%, το 13% και το 13,70%

αντίστοιχα, ενώ σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας βρίσκεται πλέον στην δεύτερη θέση με ποσοστό 10,50%.

Συγκριτικά με την ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων και το έτος 2012, η αντίστοιχη ελληνική βιομηχανία συμβάλει σε μεγαλύτερο βαθμό στον τομέα της μεταποίησης, μιλώντας σε όρους αριθμού επιχειρήσεων, κύκλου εργασιών, αξίας παραγωγής, ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και αριθμού εργαζομένων, αφού συγκεντρώνει μεγαλύτερα ποσοστά στην μεταποίηση.

Αυτό έχει άμεση σχέση με τη δυναμικότητα του κλάδου, την οποία αντλεί κατά κύριο λόγο από την σύνδεση του με την τουριστική βιομηχανία (ξενοδοχεία, εστιατόρια κτλ.) και από την βραδύτερη και μικρότερη ανάπτυξη των άλλων κλάδων της εγχώριας μεταποίησης (IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή & Σταυράκη Σοφία, 2015, σελίδα 11).

1.5 ΥΠΟΚΛΑΔΟΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ

Όπως είναι φυσικό, ο κλάδος των τροφίμων και ποτών διακρίνεται σε διάφορους υποκλάδους, όπως η αρτοποιία, η ποτοποιία, τα γαλακτοκομικά προϊόντα, το κρέας, τα φρούτα και τα λαχανικά κτλ. Παρακάτω θα μελετηθούν τα μερίδια αυτών των υποκλάδων, για το έτος 2009 και το έτος 2012 βάσει των προαναφερθέντων διαρθρωτικών χαρακτηριστικών: σε όρους αριθμού επιχειρήσεων, κύκλου εργασιών, αξίας παραγωγής, ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας και αριθμού εργαζομένων.

Για το 2009 μιλώντας σε όρους αριθμού επιχειρήσεων, το μεγαλύτερο μερίδιο είναι αυτό του υποκλάδου της αρτοποιίας και αλευρωδών, με ποσοστό 60% επί του συνόλου των υποκλάδων. Ακολουθεί ο υποκλάδος των φυτικών και ζωικών ελαίων και λιπών με σημαντική διαφορά, με ποσοστό μόλις 12,10%, τα άλλα είδη διατροφής και η ποτοποιία με ποσοστά 6,30% και 5,50% αντίστοιχα.

Σε όρους κύκλου εργασιών, το μεγαλύτερο μερίδιο το έχει ο υποκλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων με ποσοστό 20,10%, ενώ ακολουθεί με μικρή διαφορά η αρτοποιία και τα αλευρώδη και η ποτοποιία με ποσοστά 17,90% και 16,30% αντίστοιχα.

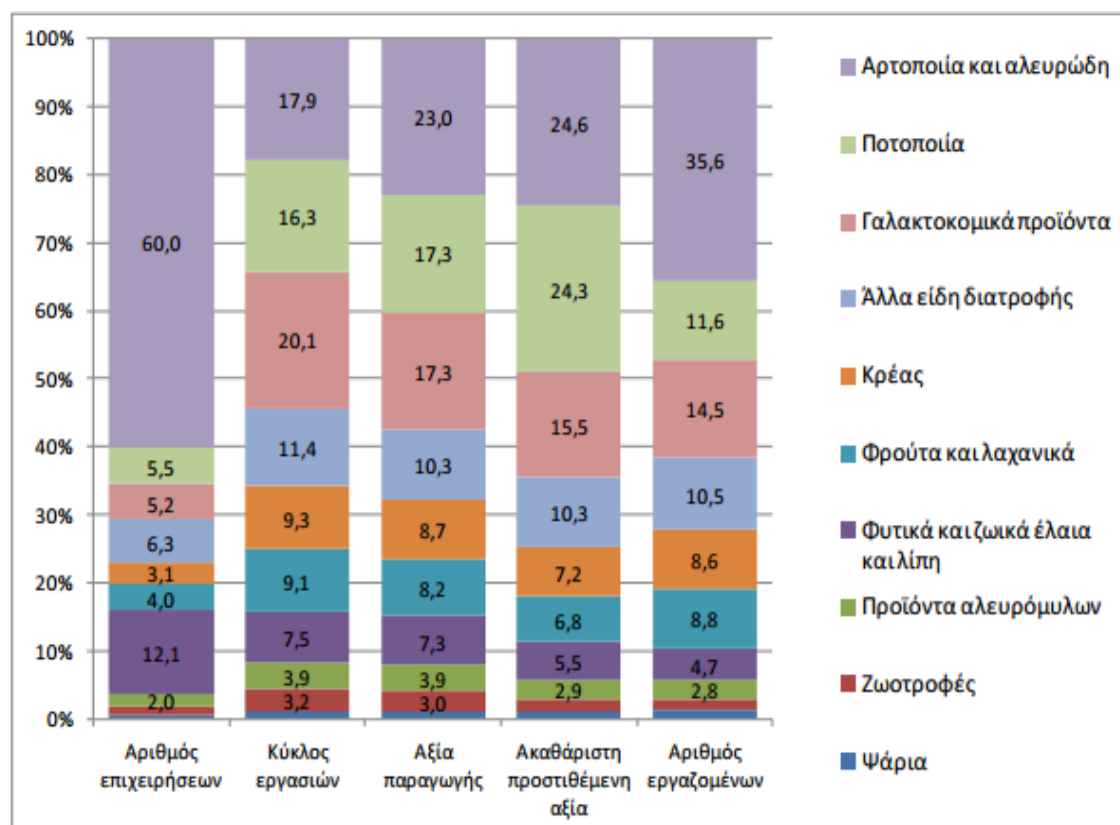
Μιλώντας σε όρους αξίας παραγωγής, το μεγαλύτερο ποσοστό το έχει και πάλι η αρτοποιία και τα αλευρώδη με ποσοστό 23%, ενώ έρχονται δεύτεροι οι υποκλάδοι

της ποτοποιίας και των γαλακτομικών προϊόντων κατέχοντας το ίδιο ποσοστό 17,3%. Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, το μεγαλύτερο μερίδιο είναι αυτό της αρτοποιίας και των αλευρωδών (24,60%). Ακολουθεί η ποτοποιία και τα γαλακτοκομικά προϊόντα με ποσοστά 24,30% και 15,50% αντίστοιχα.

Τέλος, σε όρους αριθμού απασχολουμένων των υποκλάδων της βιομηχανίας των τροφίμων και ποτών η αρτοποιία και τα αλευρώδη έρχονται και πάλι στην πρώτη θέση με ποσοστό 35,60%. Ακολουθούν τα γαλακτοκομικά προϊόντα με αισθητή διαφορά και η ποτοποιία με ποσοστά 14,50% και 11,60% αντιστοίχως.

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται τα μερίδια των υποκλάδων της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών για το έτος 2009 (IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή, 2014, σελίδες 14 – 15).

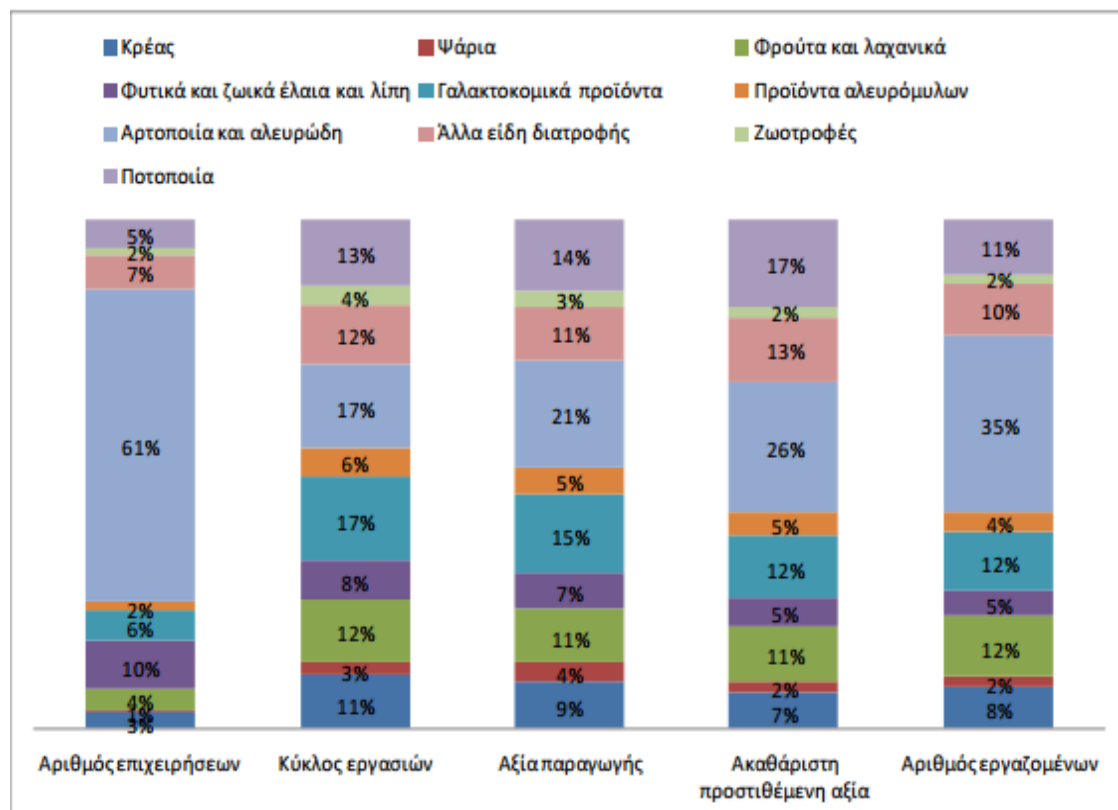
Διάγραμμα 1.3: Κατανομή υποκλάδων ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών για το 2009, βάσει των βασικών διαρθρωτικών στοιχείων

Πηγή: IOBE, 2014

Το έτος 2012, τα μερίδια των υποκλάδων της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών στην χώρα μας κινούνται σχεδόν στα ίδια επίπεδα με πολύ μικρές μεταβολές. Τα ποσοστά αυτά επί του συνόλου της ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών απεικονίζονται στο διάγραμμα 3.8.

Διάγραμμα 1.4: Κατανομή υποκλάδων ελληνικής βιομηχανίας τροφίμων και ποτών για το 2012, βάσει των βασικών διαρθρωτικών στοιχείων

Πηγή: IOBE, 2014

Παρατηρώντας το διάγραμμα αυτό σε όρους αριθμού επιχειρήσεων, το μεγαλύτερο μερίδιο είναι αυτό του υποκλάδου της αρτοποιίας και αλευρωδών, με ποσοστό 61% επί του συνόλου των υποκλάδων. Ακολουθεί ο υποκλάδος των φυτικών και ζωικών ελαίων και λιπών με σημαντική διαφορά, με ποσοστό μόλις 10%, τα άλλα είδη διατροφής και τα γαλακτοκομικά προϊόντα με ποσοστά 7% και 6% αντίστοιχα. Επομένως, συγκριτικά με το 2009 η αρτοποιία και τα αλευρώδη, έχουν διατηρήσει το ίδιο μερίδιο στην βιομηχανία τροφίμων και ποτών, όπως και η ποτοποιία (5%).

Σε όρους κύκλου εργασιών, το μεγαλύτερο μερίδιο το έχει ο υποκλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων και ο κλάδος της αρτοποιίας και των αλευρωδών με το ίδιο ποσοστό (17%), ενώ ακολουθεί η ποτοποιία με ποσοστό 13%.

Μιλώντας σε όρους αξίας παραγωγής, το μεγαλύτερο ποσοστό το έχει και πάλι η αρτοποιία και τα αλευρώδη με ποσοστό 21%, ενώ έρχονται δεύτεροι οι υποκλάδοι των γαλακτομικών προϊόντων και της ποτοποιίας με 15% και 14% αντιστοίχως.

Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, το μεγαλύτερο μερίδιο είναι αυτό της αρτοποιίας και των αλευρωδών (26%). Ακολουθεί η ποτοποιία, τα άλλα είδη διατροφής και τα γαλακτοκομικά προϊόντα με ποσοστά 17%, 13% και 12% αντίστοιχα. Παρατηρείται σχεδόν η ίδια κατανομή των υποκλάδων με μια μικρή αύξηση του μεριδίου της αρτοποιίας και των αλευρωδών και μια αισθητή μείωση της ποτοποιίας συγκριτικά με το 2009, καθώς από 24,30% μειώθηκε σε 17%.

Τέλος, σε όρους αριθμού απασχολούμενων των υποκλάδων της βιομηχανίας των τροφίμων και ποτών η αρτοποιία και τα αλευρώδη έρχονται και πάλι στην πρώτη θέση με ποσοστό 35%. Ακολουθούν τα γαλακτοκομικά προϊόντα και τα φρούτα με το ίδιο ποσοστό (12%) με αισθητή διαφορά και η ποτοποιία με ποσοστό 11% (IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή & Σταυράκη Σοφία, 2015, σελίδες 15 – 16).

Κάνοντας μια μικρή σύγκριση για τα έτη 2009 και 2012 εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

- ✚ Σε όρους αριθμού επιχειρήσεων, το 2009 και το 2012 το μεγαλύτερο μερίδιο είναι αυτό του υποκλάδου της αρτοποιίας και αλευρωδών, με ποσοστό 60% και 61% αντίστοιχα επί του συνόλου των υποκλάδων, ενώ η ποτοποιία έχει μερίδιο 5,50% για το 2009 και 5% για το 2012.
- ✚ Σε όρους κύκλου εργασιών, το μεγαλύτερο μερίδιο το έχει ο υποκλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων με ποσοστό 20,10% για το 2009 και με ποσοστό 17% για το 2012.
- ✚ Σε όρους αξίας παραγωγής, το μεγαλύτερο ποσοστό το έχει και πάλι η αρτοποιία και τα αλευρώδη με ποσοστό 23% για το 2009 και 21% για το 2012. Η ποτοποιία κατέχει 17,3% για το 2009 και 14% για το 2012.
- ✚ Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, το μεγαλύτερο μερίδιο το έχει η αρτοποιία και τα αλευρώδη με πολύ μικρές διαφορές μεταξύ των ετών 2009 και 2012.

- ✚ Σε όρους αριθμού απασχολουμένων η αρτοποιία και τα αλευρώδη έρχονται και πάλι στην πρώτη θέση με ποσοστό 35,60% και 35% για το 2009 και για το 2012 αντίστοιχα, ενώ η ποτοποιία συγκεντρώνει 11,60% και 11% για το 2009 και για το 2012 αντίστοιχα. Γενικότερα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν σημαντικές μεταβολές μεταξύ αυτών των ετών.

1.6 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών είναι ένας από τους πιο μεγάλους κλάδους μεταποίησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μιλώντας σε όρους κύκλου εργασιών, αριθμού επιχειρήσεων, απασχόλησης και ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.

Το 2009, οι συνολικές πωλήσεις άγγιξαν τα 929 δις ευρώ, καταλαμβάνοντας το υψηλότερο ποσοστό στο σύνολο του μεταποιητικού κύκλου εργασιών. Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, άγγιξε τα 158 δις ευρώ, εκφρασμένο σε ποσοστό 13,7% επί της συνολικής μεταποίησης, κατατάσσοντας τον τομέα στην πρώτη θέση.

Η βιομηχανία τροφίμων και ποτών αποτελεί το μεγαλύτερο εργοδότη του τομέα της μεταποίησης, απασχολώντας περίπου 5 εκατ. εργαζόμενους, εκφρασμένο σε ποσοστό 16,2% επί του συνολικού αριθμού των εργαζομένων στην ευρωπαϊκή βιομηχανία.

Οι επιχειρηματικές προσπάθειες καθώς και το διαρκώς επεκτεινόμενο νομοθετικό πλαίσιο του τομέα τροφίμων και ποτών, έχουν ως κύριο στόχο την παραγωγή ασφαλών τροφίμων, που συμβαδίζουν με τις σύγχρονες τάσεις περί υγιεινής διατροφής και προάγουν την ποιότητα ζωής. Αυτός ο στόχος περιέχει βασικές προκλήσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσα από δράσεις έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Δυστυχώς, μιλώντας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η έρευνα υποχρηματοδοτείται, σε σχέση με το μέγεθος και τις ανάγκες των επιχειρήσεων, όπως διαφοροποιούνται ανάλογα με τα παραγόμενα προϊόντα. Η υψηλή συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην αγροδιατροφική αλυσίδα συνδυαστικά με την περιορισμένη πρόθεση συμμετοχής τους σε δραστηριότητες έρευνας, οδηγούν σε προβληματισμούς σχετικά με την αποφυγή της επέκτασης του τεχνολογικού

χάσματος, συγκριτικά με ομοειδείς επιχειρήσεις άλλων χωρών (ΣΕΒ, 2013, σελίδες 11 – 12).

Σχετικά με τις εφαρμογές της βιοτεχνολογίας στην παραγωγή τροφίμων, από την σκοπιά των τεχνολογιών, εμφανίζεται πολύ μεγάλη ποικιλομορφία. Επίσης, αναφορικά με την συσκευασία των προϊόντων, η διείσδυση νέων τεχνολογιών συνεχώς επεκτείνεται (αποφεύγονται πιθανές αλλοιώσεις, αυξάνεται ο χρόνος ζωής των προϊόντων, διασφαλίζεται προστασία από εξωγενείς φυσικούς παράγοντες, αναπτύσσονται νέες φιλικές προς το περιβάλλον συσκευασίες κτλ.).

Επίσης, οι υλοποιούμενες αναπτυξιακές πολιτικές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη διάφορους πολύπλοκους παράγοντες, καθώς υφίστανται πολλά διαφορετικά είδη αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις διαφόρων μεγεθών, οι απαιτήσεις των καταναλωτών διαρκώς μεταβάλλονται, η γεωργική γη έχει περιορισμένο μέγεθος κτλ.

Άρα, στην βιομηχανία των τροφίμων και ποτών πρέπει να συγκλίνουν πολιτικές οι οποίες σχετίζονται με την ασφάλεια των τροφίμων, τη γεωργία, το περιβάλλον, την ενέργεια, τη δημόσια διοίκηση, την έρευνα και ανάπτυξη, τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις κτλ.

Έτσι, η αγροδιατροφική αλυσίδα, της οποίας είναι αναπόσπαστο κομμάτι η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, δέχεται επιρροές σε όλα της τα στάδια, από διάφορους παράγοντες:

- ✚ Οι ιδιαιτερότητες του αγροδιατροφικού τομέα (εποχικότητα, ευπάθεια προϊόντων κτλ.).
- ✚ Τα νέα καταναλωτικά πρότυπα λόγω πληθυσμιακών και δημογραφικών μεταβολών, εισοδηματικών αλλαγών, αλλαγών στο επίπεδο διαβίωσης και στον τρόπο ζωής, απαιτήσεις για υγιεινή διατροφή κτλ. και
- ✚ Οι διάφοροι άλλοι παράγοντες (η νομοθεσία και η ασφάλεια τροφίμων, η παγκοσμιοποίηση, οι νέες τεχνολογίες, η συγκέντρωση του λιανικού εμπορίου σε αλυσίδες καταστημάτων κτλ.) (ΣΕΒ, 2013, σελίδες 12 – 13).

Τέλος, οι κυριότεροι παράγοντες άσκησης πίεσης διεθνώς στην βιομηχανία τροφίμων και ποτών είναι:

- ✚ Η αύξηση του κόστους εξαιτίας της ζήτησης για διαφοροποιημένα, ποιοτικά υγιεινά τρόφιμα.
- ✚ Οι υψηλές καταναλωτικές και νομοθετικές σε ζητήματα υγιεινής, ασφάλειας και προστασίας του περιβάλλοντος.
- ✚ Η αύξηση του παραγωγικού κόστους εξαιτίας της αλλαγής στην Ευρωπαϊκή Κοινή Αγροτική Πολιτική, που προάγει τον περιορισμό των άμεσων ενισχύσεων και την αποσύνδεση τους από τα προϊόντα που παράγονται.
- ✚ Η παγκόσμια συγκέντρωση και αύξηση της δύναμης των δικτύων διανομής.
- ✚ Η ανάπτυξη των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας και
- ✚ Η πίεση των τιμών από τους καταναλωτές και τα δίκτυα διανομής (ΣΕΒ, 2013, σελίδα 13).

1.7 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η ελληνική βιομηχανία τροφίμων και ποτών είναι σταθερά ένα από τα βασικότερα τμήματα του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας της χώρας μας και έχει καθοριστικό ρόλο στον ελληνικό μεταποιητικό τομέα.

Το 2009, με την έναρξη της πτωτικής πορείας της ελληνικής οικονομίας, τα βασικά μεγέθη της μεταποίησης επλήγησαν σημαντικά, σημειώνοντας ύφεση στην πλειοψηφία τους. Αυτή η ύφεση, παρατηρήθηκε κυρίως στις μικρότερες επιχειρήσεις (<10 άτομα) οι οποίες είναι η συντριπτική πλειοψηφία του κλάδου των τροφίμων (95%) και του κλάδου των ποτών (90%) και όχι στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (>10 άτομα) οι οποίες ήταν σχετικά ανθεκτικές.

Μιλώντας σε όρους κύκλου εργασιών, το 2009, ο τομέας των τροφίμων και ποτών καλύπτει το 26,2% του συνολικού κύκλου εργασιών της μεταποίησης (21% τα τρόφιμα και 5,2% τα ποτά), με πωλήσεις 9,74 δις ευρώ, κατατάσσοντας τον στη δεύτερη θέση. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών σημείωσε μείωση κατά 13,8% το 2009 συγκριτικά με το 2008.

Οι πωλήσεις στις πολύ μικρές επιχειρήσεις σημείωσαν μείωση κατά 70,7%, ενώ στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι πωλήσεις των προϊόντων που παράχθηκαν κατέγραψαν αύξηση κατά 1,2%. Έτσι, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (>10 άτομα) είναι στην πρώτη θέση ως προς την

προστιθέμενη αξία, τον αριθμό των επιχειρήσεων και απασχολούμενων και στη δεύτερη θέση σε όρους κύκλου εργασιών.

Σε όρους απασχόλησης, το 2009, οι εργαζόμενοι αποτελούν το 24,5% του συνόλου των εργαζομένων στην μεταποίηση (περίπου 125,7 χιλιάδες), ενώ το πρώτο εξάμηνο του 2011, οι εργαζόμενοι καλύπτουν το 28% του συνόλου των εργαζομένων της μεταποίησης.

Το έτος 2009, το σύνολο των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών αντιπροσωπεύει το 20% των συνολικών επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα (16.695 επιχειρήσεις), με τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (<10 άτομα) να αποτελούν το 95% του συνόλου (ΣΕΒ, 2013, σελίδες 13 – 14).

Επομένως, η βιομηχανία τροφίμων και ποτών συμπεριλαμβάνει ένα μεγάλο φάσμα από επιχειρήσεις, με τα δύο άκρα του να είναι:

- ✚ Ο μεγάλος αριθμός μικρών και όχι ιδιαίτερα οργανωμένων επιχειρήσεων, με περιορισμένες επενδύσεις σε έρευνα και τεχνολογία. Αυτές δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο σε τοπικό επίπεδο με την παραγωγή προϊόντων ιδίως από εγχώριες πρώτες ύλες.
- ✚ Ο μικρός αριθμός επιχειρηματικών ομίλων, με υψηλό επίπεδο οργάνωσης. Αυτές εφαρμόζουν επεκτατικές στρατηγικές, προμηθεύονται πρώτες ύλες από όλη την χώρα ή/και από άλλες, αξιοποιούν νέες τεχνολογίες στις μεθόδους παραγωγής, συντήρησης και διανομής και επενδύουν στην παραγωγή νέων, καινοτόμων προϊόντων.

Ο τομέας των τροφίμων είναι τομέας ιδιαίτερης σημασίας, αφού ικανοποιεί πρωτεύουσες και ζωτικές ανθρώπινες ανάγκες, και ταυτόχρονα, στηρίζει και υποστηρίζεται με άμεσο τρόπο από τους παραγωγικούς τομείς της ελληνικής γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας.

Έτσι, η παραπάνω διασύνδεση επικυρώνει το γεγονός ότι η εξέλιξη του είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εξέλιξη του πρωτογενή τομέα παραγωγής και με τις μεταβολές των καταναλωτικών προτύπων και συνηθειών από παράγοντες κοινωνικής και οικονομικής φύσεως (ΣΕΒ, 2013, σελίδα 14).

Πιο συγκεκριμένα, η βιομηχανία τροφίμων είναι απαραίτητο να διαχειρίζεται πρωτογενή αγροτικά προϊόντα (σιτάρι, λάδι, γάλα, κρέας, φρέσκα φρούτα και λαχανικά κτλ.), για τα οποία ισχύουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- ✚ Η παραγωγή είναι πιθανό να εμφανίζει έντονες εποχιακές μεταβολές (λόγω του βιολογικού κύκλου παραγωγής) και ασυνήθεις μεταβολές (λόγω τυχαίων φαινομένων εκτός συστήματος παραγωγής).
- ✚ Η περιοχή παραγωγής μπορεί να βρίσκεται σε διαφορετικά σημεία, στις περισσότερες περιπτώσεις σε μεγάλη απόσταση από τις βιομηχανικές μονάδες επεξεργασίας και μεταποίησης.
- ✚ Η ποιότητα των αγροτικών προϊόντων εμφανίζει έντονη ποικιλομορφία και οι πιθανότητες υποβάθμισης της είναι αρκετές, αναλόγως του χρόνου και των συνθηκών διατήρησής τους, πριν την κατανάλωση και
- ✚ Η μεταποίηση αποσκοπεί στην παραγωγή τελικών προϊόντων, ή στην παραγωγή ενδιάμεσων προϊόντων τα οποία τα χρησιμοποιούν άλλες επιχειρήσεις της αγροδιατροφικής αλυσίδας (ΣΕΒ, 2013, σελίδα 14).

Η διαχείριση αυτών των προϊόντων, απαιτεί την ανάπτυξη ενός ισχυρού ελέγχου, συντονισμού και συνεργασίας με φορείς της πρωτογενούς παραγωγής, των οποίων ο παραγωγικός προσανατολισμός τους ορίζεται κυρίως από την εκάστοτε ισχύουσα Κοινή Αγροτική Πολιτική.

Από την άλλη, οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων πρέπει να ανταποκρίνονται συνεχώς και με αυξημένη αποτελεσματικότητα στις εκάστοτε προτιμήσεις των καταναλωτών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από έντονη πολυμορφία. Έτσι, η ελληνική και η ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων πρέπει να ανταποκριθεί:

- ✚ Στα υψηλά πρότυπα ασφάλειας και υγιεινής των τροφίμων προς κατανάλωση.
- ✚ Στη ζήτηση εύκολα παρασκευαζόμενων γευμάτων, εξαιτίας του ελάχιστου χρόνου που διαθέτουν τα νοικοκυριά τη σημερινή εποχή.
- ✚ Στη ζήτηση προϊόντων που ενσωματώνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (παραδοσιακά – πιστοποιημένα προϊόντα κτλ.) και

- ✚ Στην παραγωγή όμοιων προϊόντων με διαφοροποιημένη τιμή για την κάλυψη όσο το δυνατόν μεγαλύτερων τμημάτων της αγοράς (ΣΕΒ, 2013, σελίδα 15).

Όλα αυτά τα στοιχεία που αναφέρθηκαν, συνθέτουν ένα ανταγωνιστικό, απαιτητικό και διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, στο οποίο κάθε επιχείρηση πρέπει να σχεδιάσει και να υλοποιήσει τη στρατηγική της προκειμένου να κατακτήσει την καλύτερη τοποθέτηση της στην αγορά. Επιπλέον, οι ελληνικές επιχειρήσεις του αγροδιατροφικού τομέα δέχονται πιέσεις, προερχόμενες από:

- ✚ Το υψηλό κόστος της αγροτικής παραγωγής.
- ✚ Το μοντέλο της αγροτικής παραγωγής των τελευταίων τριών δεκαετιών, το οποίο έχει ως κύριο μοχλό το ύψος της επιδότησης.
- ✚ Τη γραφειοκρατία και τη δυσκαμψία του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- ✚ Την προβληματική λειτουργία των φορέων ελέγχου της αγοράς.
- ✚ Τους δυσμενείς όρους πληρωμής από τα δίκτυα διανομής και το ελληνικό κράτος.
- ✚ Την απουσία ελληνικού brand name στις διεθνείς αγορές και
- ✚ Την περιορισμένη στρατηγική προώθησης των ελληνικών προϊόντων της βιομηχανίας των τροφίμων στις διεθνείς αγορές.

Επομένως, οι δύο κύριοι πυλώνες προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα του αγροδιατροφικού τομέα της χώρας μας είναι η ανάπτυξη και η υιοθέτηση καινοτομιών, σε οργανωτικό και σε τεχνολογικό επίπεδο, καθώς και η διεθνοποίηση και η ενίσχυση της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων (ΣΕΒ, 2013, σελίδα 15).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.1 ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο ακολουθεί ανάλυση των χρηματοοικονομικών στοιχείων τα οποία είναι διαθέσιμα στη βάση δεδομένων της Eurostat για τους κωδικούς C10, που αφορά την βιομηχανία τροφίμων και C10.5, που αφορά την βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων σε διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί για δέκα χώρες, οι οποίες επιλέχθηκαν ενδεικτικά, όπου σε αυτές φυσικά συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα, και είναι η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Κύπρος, η Λετονία και η Πορτογαλία.

Τα έτη της ανάλυσης αφορούν αυτά, κατά τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για όλες αυτές τις χώρες, δηλαδή την χρονική περίοδο από το 2008 ως και το 2013. Η περίοδος 2008 ως 2010 είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς έπειτα από το 2008, η Ελλάδα, όπως και διάφορες άλλες χώρες, επλήγησαν από την χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε στην Ευρώπη.

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, ο οποίος απεικονίζει τον αριθμό των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων, κατά τα έτη 2008 ως 2013, παρατηρούνται τα εξής:

- ✚ Κατά τα έτη 2008 και 2009, οι επιχειρήσεις που σημείωσαν την μεγαλύτερη μείωση είναι οι γερμανικές, καθώς σημείωσαν συρρίκνωση κατά -29,87%, από 29.258 που ήταν το 2008 σε 20.520 το 2009.
- ✚ Η αμέσως μεγαλύτερες μειώσεις, κατά τα έτη πραγματοποιήθηκαν στον αριθμό των επιχειρήσεων του Βελγίου κατά -4,43%, της Ισπανίας κατά -4,09% και της Γαλλίας κατά -3,97%.
- ✚ Από την άλλη πλευρά, μόνο στην Βουλγαρία και στην Ελλάδα καταγράφηκε αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων, κατά 5,95% και κατά 1,83% αντιστοίχως.

- ✚ Η μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων κατά τα έτη 2009-2010, σε όλες τις χώρες κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα, με εξαίρεση τις γερμανικές επιχειρήσεις οι οποίες σημείωσαν αύξηση κατά 49,66%, σκαρφαλώνοντας και πάλι στα επίπεδα του 2008.
- ✚ Στην Ελλάδα η σημαντικότερη μείωση σημειώθηκε το έτος 2012 κατά -7,84% και η σημαντικότερη άνοδος το έτος 2013 κατά 6,99%.
- ✚ Εκτός από τα παραπάνω, σε όλες τις χώρες που λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα εργασία, δεν υφίστανται άλλες σημαντικές αλλαγές στο αριθμό των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων, παρά μόνο αμελητέες αυξομειώσεις.

Πίνακας 2.1: Αριθμός επιχειρήσεων βιομηχανίας τροφίμων

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	3.678	3.624	3.558	3.472	3.421	3.454
ΒΕΛΓΙΟ	7.631	7.293	7.373	7.482	6.847	6.705
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	4.421	4.684	4.714	4.816	4.840	4.958
ΓΑΛΛΙΑ	59.488	57.127	57.098	58.446	57.475	57.478
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	29.258	20.520	30.710	30.185	29.106	27.703
ΕΛΛΑΔΑ	15.485	15.769	15.325	14.882	13.715	14.674
ΙΣΠΑΝΙΑ	24.099	23.114	23.471	23.165	22.961	22.619
ΚΥΠΡΟΣ	908	906	789	771	787	808
ΛΕΤΟΝΙΑ	674	651	735	731	834	880
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	10.375	10.098	9.741	9.582	9.328	9.208

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η ποσοστιαία μεταβολή του 2013 συγκριτικά με το 2008 του αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων για τις μελετώμενες χώρες. Έτσι, το 2013, σε σχέση με το 2008 παρατηρείται μείωση

των επιχειρήσεων σε όλες τις χώρες, εκτός από την Βουλγαρία και την Λετονία, όπου σημειώνεται άνοδος κατά 12,15% και 30,56% αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης το έχει το Βέλγιο, το οποίο ανέρχεται σε -12,13%, ενώ η Ελλάδα καταγράφει το δεύτερο μικρότερο ποσοστό μείωσης που είναι -5,24%, μετά από την Γαλλία (-3,38%).

Πίνακας 2.2: Ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων βιομηχανίας τροφίμων

	ΑΥΣΤΡΙΑ	ΒΕΛΓΙΟ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΛΕΤΟΝΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
2013	-6,09%	-12,13%	12,15%	-3,38%	-5,31%	-5,24%	-6,14%	-11,01%	30,56%	-11,25%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Σύμφωνα με τον πίνακα 2.3, ο οποίος απεικονίζει τον αριθμό των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων, κατά τα έτη 2008 ως 2013, παρατηρούνται τα εξής.

Κατά τα έτη 2008 και 2009, σε όλες τις μελετώμενες χώρες σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων, εκτός από τις επιχειρήσεις στην Λετονία που παρέμειναν ακριβώς οι ίδιες και τις επιχειρήσεις της Πορτογαλίας που μειώθηκαν κατά -1,74%. Οι επιχειρήσεις που σημείωσαν την μεγαλύτερη αύξηση είναι οι βουλγαρικές, καθώς σημείωσαν άνοδο κατά 10,26%, από 273 που ήταν το 2008 σε 301 το 2009.

Η μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας των γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τα έτη 2009-2010, σε όλες τις χώρες κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα, με εξαίρεση τις γερμανικές επιχειρήσεις οι οποίες σημείωσαν αύξηση κατά 18,57% και στις κυπριακές οι οποίες σημείωσαν συρρίκνωση κατά 38,78%.

Πίνακας 2.3: Αριθμός επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	158	165	159	157	159	151
ΒΕΛΓΙΟ	442	474	433	429	344	433
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	273	301	296	288	292	300
ΓΑΛΛΙΑ	1.245	1.264	1.292	1.958	1.204	1.273
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	401	420	498	472	559	519
ΕΛΛΑΔΑ	842	863	837	829	825	882
ΙΣΠΑΝΙΑ	1.463	1.486	1.454	1.445	1.436	1.539
ΚΥΠΡΟΣ	147	147	90	88	91	91
ΛΕΤΟΝΙΑ	42	44	47	48	46	52
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	459	451	439	415	399	400

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Επίσης, στην Ελλάδα, ο αριθμός των γαλακτοβιομηχανιών δεν κατέγραψε ιδιαίτερες μεταβολές. Η σημαντικότερη μείωση σημειώθηκε το έτος 2010 κατά -3,01% και η σημαντικότερη άνοδος το έτος 2013 κατά 6,91%.

Κατά την διάρκεια των ετών 2008 ως και 2013, η σημαντικότερη άνοδος σημειώθηκε στον αριθμό των γαλλικών επιχειρήσεων το έτος 2011 κατά 51,55%, καθώς ο αριθμός τους από 1.292 που ήταν το 2010 σκαρφάλωσε σε 1.958 το 2011. Στην Γαλλία παρουσιάζεται και η δεύτερη υψηλότερη μείωση το αμέσως επόμενο έτος κατά -38,51%, όπου από 1.958 που ήταν οι επιχειρήσεις το 2011, μειώθηκαν σε 1.204 το 2012.

Εκτός από τα παραπάνω, σε όλες τις χώρες που λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα εργασία, δεν υφίστανται άλλες σημαντικές αλλαγές στο αριθμό των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων, παρά μόνο αμελητέες αυξομειώσεις.

Αναφορικά με την ποσοστιαία μεταβολή του 2013 συγκριτικά με το 2008 του αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων για τις μελετώμενες χώρες, παρατίθεται ο παρακάτω πίνακας. Έτσι, το 2013, σε σχέση με το 2008 παρατηρείται μείωση των επιχειρήσεων στο 40% των χωρών. Το μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης το έχει η Πορτογαλία, το οποίο ανέρχεται σε -12,85%, ενώ ακολουθούν η Αυστρία με -4,43%, η Κύπρος με ποσοστό -3,81% και το Βέλγιο με -2,04%.

Από την άλλη πλευρά το μεγαλύτερο ποσοστό ανόδου το κατέχει η Γερμανία και είναι της τάξεως του 29,43% και ακολουθεί η Βουλγαρία με αισθητή διαφορά και ποσοστό 9,89%. Στην Ελλάδα ο αριθμός των επιχειρήσεων της βιομηχανίας των γαλακτοκομικών προϊόντων αυξήθηκε από το 2008 στο 2013 κατά 4,75%.

Πίνακας 2.4: Ποσοστιαία μεταβολή του αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	ΑΥΣΤΡΙΑ	ΒΕΛΓΙΟ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΛΕΤΟΝΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
2013	-4,43%	-2,04%	9,89%	2,25%	29,43%	4,75%	5,19%	-3,81%	2,38%	-12,85%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

2.2 ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Σε αυτήν την ενότητα παρουσιάζεται ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας τροφίμων ανά χώρα και ανά έτος από το 2008 ως το 2013. Ο κύκλος εργασιών είναι με απλά λόγια ο τζίρος των επιχειρήσεων, δηλαδή τα ακαθάριστα έσοδα από τις πωλήσεις τα οποία περιλαμβάνονται στους λογαριασμούς 70, 71, 72 και 73 του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου (Taxheaven,2016).

Όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα η Γερμανία, η Γαλλία και η Ισπανία ξεχωρίζουν συγκριτικά με τις άλλες χώρες διαχρονικά. Ο κύκλος εργασιών των

ελληνικών επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων παραμένει σχεδόν σταθερός σε όλα τα έτη με μικρές αυξομειώσεις.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από το 2008 στο 2009 σε όλες τις χώρες, εκτός στο Βέλγιο όπου σημειώθηκε μια μικρή αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 2,28%, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων κατέγραψε πτωτική πορεία.

Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στην Γαλλία, στην Γερμανία και στην Ισπανία, οι οποίες το 2010 ανέκαμψαν με αλματώδη ποσοστά. Τέλος, έπειτα από την χρηματοοικονομική κρίση του 2010, το έτος 2011, ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας τροφίμων σε όλες ανεξαιρέτως τις εξεταζόμενες χώρες, σημείωσε άνοδο, η οποία συνεχίστηκε ως και το 2013 με μικρές αμελητέες εξαιρέσεις.

Πίνακας 2.5: Κύκλος εργασιών βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	13.708,10	13.130,40	13.286,60	14.444,60	15.273,80	16.398,70
ΒΕΛΓΙΟ	33.207,20	33.965,40	35.354,10	38.150,60	39.219,90	41.069,90
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3.499,70	3.322,60	3.603,50	3.868,30	3.778,60	3.990,30
ΓΑΛΛΙΑ	144.544,20	135.635,40	135.109,20	143.800,40	151.804,30	154.703,10
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	153.104,60	140.249,00	147.947,50	160.297,80	166.787,90	172.858,20
ΕΛΛΑΔΑ	11.351,00	11.101,90	11.138,20	11.311,50	11.511,10	11.648,30
ΙΣΠΑΝΙΑ	83.733,60	76.720,30	78.770,80	85.752,30	86.482,00	87.257,50
ΚΥΠΡΟΣ	1.296,60	1.232,10	1.274,40	1.285,70	1.273,20	1.191,40
ΛΕΤΟΝΙΑ	1.512,70	1.199,00	1.251,90	1.352,40	1.516,10	1.602,40
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	12.232,90	11.151,10	11.103,10	11.791,40	11.668,30	11.945,50

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Εξετάζοντας την ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων διαχρονικά, εξάγονται τα αποτελέσματα του πίνακα 2.6 Έτσι, παρατηρείται μια γενικότερη αύξηση από το 2009 και μετά, με μικρές εξαιρέσεις. Για παράδειγμα η ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών των

βουλγάρικων επιχειρήσεων κατά τα έτη 2011-2012 είναι αρνητική κατά -2,32% και των πορτογαλικών κατά -1,04%.

Η Κύπρος είναι η μοναδική χώρα η οποία σημειώνει σημαντική μείωση κατά τα έτη 2012-2013 της τάξεως του -6,42%. Κατά τα έτη 2010-2011 φαίνεται να ανακάμπτουν σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων καθώς, η ποσοστιαία μεταβολή είναι θετική.

Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση της Λετονίας η οποία παρόλο που κατά την περίοδο 2008-2009 κατέγραψε την μεγαλύτερη πτώση κατά -20,74%, κατέγραψε και την μεγαλύτερη άνοδο κατά την περίοδο 2011-2012 κατά 12,10%. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι έπειτα από την αρνητική ποσοστιαία μεταβολή των ετών 2008-2009 δείχνει να ανακάμπτει, αλλά όχι με σημαντικές μεταβολές κατά την διάρκεια των ετών.

Πίνακας 2.6: Ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας τροφίμων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-4,21%	1,19%	8,72%	5,74%	7,36%
ΒΕΛΓΙΟ	2,28%	4,09%	7,91%	2,80%	4,72%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	-5,06%	8,45%	7,35%	-2,32%	5,60%
ΓΑΛΛΙΑ	-6,16%	-0,04%	6,43%	5,57%	1,91%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-8,40%	5,49%	8,35%	4,05%	3,64%
ΕΛΛΑΔΑ	-2,19%	0,33%	1,56%	1,76%	1,19%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-8,38%	2,67%	8,86%	0,85%	0,90%
ΚΥΠΡΟΣ	-4,97%	3,43%	4,12%	-0,97%	-6,42%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-20,74%	4,41%	8,03%	12,10%	5,69%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-8,84%	-0,43%	6,20%	-1,04%	2,38%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Αναφερόμενοι στη γαλακτοβιομηχανία, η Γερμανία, η Γαλλία και η Ισπανία ξεχωρίζουν συγκριτικά με τις άλλες χώρες διαχρονικά. Ο κύκλος εργασιών των ελληνικών επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων παραμένει σχεδόν σταθερός σε όλα τα έτη με μικρές αυξομειώσεις, με την σημαντικότερη μείωση του κατά τα έτη 2009-2010, όπου κατέγραψε ύφεση κατά -11,10%.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι από το 2008 στο 2009 σε όλες τις χώρες, εκτός στη Βουλγαρία όπου σημειώθηκε μια αύξηση του κύκλου εργασιών κατά 7,63%, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων κατέγραψε πτωτική πορεία.

Οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στην Λετονία, στην Γερμανία, στην Ισπανία και στην Γαλλία, οι οποίες το 2010 ανέκαμψαν, εκτός από την Ισπανία, η οποία συνέχισε την πτωτική της πορεία με μείωση -3,26%. Τέλος, έπειτα από την χρηματοοικονομική κρίση του 2010, το 2013 σε σχέση με το 2010, ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας των γαλακτοκομικών προϊόντων σε όλες τις εξεταζόμενες χώρες, σημείωσε άνοδο, εκτός από την Ελλάδα και την Πορτογαλία.

Πίνακας 2.7: Κύκλος εργασιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	2.393,70	2.135,50	2.238,40	2.429,10	2.450,40	2.558,30
ΒΕΛΓΙΟ	4.240,80	3.775,30	4.428,50	4.809,40	4.421,50	4.882,10
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	372,00	400,40	431,20	432,90	447,00	471,00
ΓΑΛΛΙΑ	26.779,70	23.633,30	25.531,90	27.218,70	27.667,10	29.761,50
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	27.592,70	22.005,60	24.387,00	27.487,90	26.808,90	30.897,20
ΕΛΛΑΔΑ	2.780,90	2.666,80	2.370,80	2.310,30	2.206,90	2.166,20
ΙΣΠΑΝΙΑ	10.659,20	9.392,10	9.086,10	10.587,60	9.772,80	9.246,40
ΚΥΠΡΟΣ	233,50	221,50	224,70	224,50	223,40	226,00
ΛΕΤΟΝΙΑ	348,90	260,30	287,40	323,60	368,40	433,80
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1.703,40	1.538,40	1.514,20	1.515,90	1.502,50	1.457,60

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Εξετάζοντας την ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της βιομηχανίας των γαλακτοκομικών προϊόντων διαχρονικά, εξάγονται τα αποτελέσματα του πίνακα 2.4. Έτσι, παρατηρείται μια γενικότερη αύξηση από το 2009 και μετά, με μικρές εξαιρέσεις. Για παράδειγμα η ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών των βέλγικων επιχειρήσεων κατά τα έτη 2011-2012 είναι αρνητική κατά -8,07% και των ισπανικών κατά -7,70%.

Πίνακας 2.8: Ποσοστιαία μεταβολή του κύκλου εργασιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-10,79%	4,82%	8,52%	0,88%	4,40%
ΒΕΛΓΙΟ	-10,98%	17,30%	8,60%	-8,07%	10,42%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7,63%	7,69%	0,39%	3,26%	5,37%
ΓΑΛΛΙΑ	-11,75%	8,03%	6,61%	1,65%	7,57%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-20,25%	10,82%	12,72%	-2,47%	15,25%
ΕΛΛΑΔΑ	-4,10%	-11,10%	-2,55%	-4,48%	-1,84%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-11,89%	-3,26%	16,53%	-7,70%	-5,39%
ΚΥΠΡΟΣ	-5,14%	1,44%	-0,09%	-0,49%	1,16%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-25,39%	10,41%	12,60%	13,84%	17,75%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-9,69%	-1,57%	0,11%	-0,88%	-2,99%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα είναι οι χώρες οι οποίες σημειώνουν μειώσεις κατά τα έτη 2012-2013 της τάξεως του -5,39%, -2,99% και -1,84% αντίστοιχα. Κατά τα έτη 2010-2011 φαίνεται να ανακάμπτουν σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων καθώς, η ποσοστιαία μεταβολή είναι θετική, εκτός από την Ελλάδα και την Κύπρο οι οποίες καταγράφουν ύφεση κατά -2,55% και -0,09% αντίστοιχως.

Αξιοσημείωτη είναι η περίπτωση της Λετονίας η οποία παρόλο που κατά την περίοδο 2008-2009 κατέγραψε την μεγαλύτερη πτώση κατά -25,39%, κατέγραψε και την μεγαλύτερη άνοδο κατά την περίοδο 2011-2012 κατά 13,84% και κατά την περίοδο 2012-2013 κατά 17,75%.

Δυστυχώς στην περίπτωση της Ελλάδας, απογοητευτικό είναι το γεγονός ότι είναι η μοναδική χώρα η οποία σε όλα τα έτη από το 2008 ως το 2013 παρουσιάζει αρνητικές μεταβολές στον κύκλο εργασιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων, δείχνοντας ότι δεν μπορεί να ανακάμψει έπειτα από την μεγαλύτερη πτώση που σημείωσε το 2010, κατά 11,10%.

2.3 ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Σε αυτήν την ενότητα πρόκειται να αναλυθεί η αξία παραγωγικής διαδικασίας, δηλαδή η δαπάνη παραγωγής των προϊόντων των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων ανά χώρα και ανά έτος από το 2008 ως το 2013. Στον τομέα των τροφίμων η Γερμανία και η Γαλλία πρωτοστατούν και πάλι καθώς διαθέτουν 140.759,20 εκατ. € και 131.341,40 εκατ. € αντιστοίχως.

Διαχρονικά η αξία παραγωγής των επιχειρήσεων των εξεταζόμενων χωρών της Ευρώπης αυξάνεται. Ειδικότερα στην Αυστρία και στη Βουλγαρία, παρόλο που το 2009 συγκριτικά με το 2008 έχει μειωθεί κατά ποσοστό -4,92% και -3,61% αντίστοιχα, έπειτα ως και το 2013 διαρκώς αυξάνεται. Στο Βέλγιο δεν έχει υποστεί καθόλου μείωση, ενώ στην Κύπρο και στη Λετονία κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα όλα τα έτη.

Αξιοπρόσεκτη είναι η περίπτωση της Γερμανίας και της Γαλλίας, όπου και εδώ το 2009 σε σχέση με το 2008 έχει σημειωθεί πτώση, ενώ από το 2009 ως και το 2013 καταγράφεται μόνο ανοδική πορεία. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 2008-2009 η αξία παραγωγής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων στην Γαλλία και στην Γερμανία μειώθηκε με ποσοστό της τάξεως του -7,97% και του -8,18% αντιστοίχως.

Επιπλέον, μελετώντας την ποσοστιαία μεταβολή της αξίας παραγωγής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων του 2013 συγκριτικά με το 2008 για αυτές

τις δύο χώρες, καταγράφεται ανοδική πορεία κατά 4,73% για την Γαλλία και κατά 11,77% για τη Γερμανία.

Σχετικά με την Ελλάδα, η αξία παραγωγής κατά τη διάρκεια των ετών 2008 ως και 2013 κυμαίνεται σχεδόν στα ίδια επίπεδα, καθώς σημειώνει μικρές αυξομειώσεις της τάξεως του 2,13% (2008-2009), του 3,67% (2009-2010), του -3,72% (2010-2011), του 1,99% (2011-2012), του -1,06% (2012-2013).

Τέλος, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της βιομηχανίας τροφίμων στην Ισπανία σημειώνουν από το 2009 και έπειτα ανοδική πορεία, ενώ αυτές που δραστηριοποιούνται στην Πορτογαλία μεταβάλλονται συνεχώς δίχως να έχουν μια σταθερή πορεία, είτε πτωτική είτε ανοδική.

Μελετώντας την ποσοστιαία μεταβολή της αξίας παραγωγής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων του 2013 συγκριτικά με το 2008 για αυτές τις δύο χώρες, καταγράφεται ανοδική τάση κατά 4,17% για την Ισπανία και πτωτική τάση κατά 0,29% για τη Πορτογαλία. Όλα τα προαναφερθέντα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα για κάθε χώρα και για κάθε έτος για την καλύτερη κατανόηση τους.

Πίνακας 2.9: Αξία παραγωγικής διαδικασίας βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	12.499,20	11.884,20	12.090,50	13.106,00	13.729,90	14.788,90
ΒΕΛΓΙΟ	30.654,60	31.869,10	33.498,70	35.881,70	36.287,10	38.604,00
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3.111,60	2.999,40	3.188,30	3.446,50	3.534,50	3.611,90
ΓΑΛΛΙΑ	131.341,40	120.868,60	122.490,70	132.275,00	135.257,50	137.556,10
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	140.759,20	129.244,70	135.678,80	147.113,20	151.975,10	157.322,40
ΕΛΛΑΔΑ	10.032,60	10.246,10	10.622,20	10.226,60	10.430,10	10.319,50
ΙΣΠΑΝΙΑ	78.200,10	71.317,60	74.097,40	80.625,90	81.535,60	81.458,00
ΚΥΠΡΟΣ	1.125,00	1.100,30	1.155,80	1.166,60	1.139,60	1.052,50
ΛΕΤΟΝΙΑ	1.411,00	1.109,20	1.200,70	1.313,00	1.433,20	1.476,20
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	10.769,50	9.848,20	9.836,10	10.583,70	10.823,80	10.737,80

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Σχετικά με την αξία παραγωγής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων η Γαλλία και η Γερμανία πρωτοστατούν και πάλι καθώς το έτος 2008 διαθέτουν 25.432,80 εκατ. € και 24.775,50 εκατ. € αντιστοίχως, ενώ το έτος 2013 διαθέτουν 28.332,60 εκατ. € και 28.583,20 εκατ. € αντιστοίχως.

Διαχρονικά η αξία παραγωγής των επιχειρήσεων των εξεταζόμενων χωρών της Ευρώπης αυξάνεται. Ειδικότερα στην Αυστρία, στη Γαλλία και στην Λετονία, παρόλο που το 2009 συγκριτικά με το 2008 έχει μειωθεί κατά ποσοστό -10,12% και -12,49% -28,13% αντίστοιχα, έπειτα ως και το 2013 διαρκώς αυξάνεται. Στη Βουλγαρία δεν έχει υποστεί καθόλου μείωση, ενώ στην Κύπρο κινείται περίπου στα ίδια επίπεδα όλα τα έτη.

Πίνακας 2.10: Αξία παραγωγικής διαδικασίας της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	2.148,50	1.931,10	2.007,40	2.228,70	2.229,10	2.375,30
ΒΕΛΓΙΟ	3.976,70	3.499,40	4.167,80	4.529,50	4.138,80	4.787,30
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	355,40	371,70	405,90	423,30	424,20	445,70
ΓΑΛΛΙΑ	25.432,80	22.255,00	24.265,20	25.868,70	26.120,20	28.332,60
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	24.775,50	20.308,00	22.252,90	25.020,50	24.405,50	28.583,20
ΕΛΛΑΔΑ	2.516,90	2.140,40	1.980,80	1.850,70	1.861,80	1.844,30
ΙΣΠΑΝΙΑ	9.999,10	8.855,50	8.603,10	9.608,00	8.937,40	8.748,00
ΚΥΠΡΟΣ	208,00	204,90	208,90	208,40	207,20	214,20
ΛΕΤΟΝΙΑ	333,50	239,70	284,50	323,50	332,70	376,60
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1.667,90	1.453,60	1.461,70	1.478,40	1.474,60	1.421,00

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Αξιοπρόσεκτε είναι η περίπτωση της Γερμανίας και της Γαλλίας, όπου και εδώ το 2009 σε σχέση με το 2008 έχει σημειωθεί πτώση, ενώ από το 2009 ως και το 2013 καταγράφεται μόνο ανοδική πορεία, εκτός από την περίπτωση της Γερμανίας όπου μόνο το έτος 2012 σημειώνει μείωση η παραγωγική αξία κατά -2,46% Ειδικότερα,

κατά την περίοδο 2008 ως 2009 η αξία παραγωγής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων στην Γαλλία και στην Γερμανία μειώθηκε με ποσοστό της τάξεως του -12,49% και του -18,03% αντιστοίχως.

Επιπλέον, μελετώντας την ποσοστιαία μεταβολή της αξίας παραγωγής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων του 2013 συγκριτικά με το 2008 για αυτές τις δύο χώρες, καταγράφεται ανοδική πορεία κατά 11,40% για την Γαλλία και κατά 15,37% για τη Γερμανία.

Οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ισπανία σημειώνουν άνοδο στην τιμή της αξίας παραγωγικής διαδικασίας μόνο το 2011, ενώ αυτές που δραστηριοποιούνται στην Πορτογαλία έπειτα από την μείωση που σημείωσαν το 2009, μεταβάλλονται ελάχιστα συνεχώς δίχως να έχουν μια σταθερή πορεία, είτε πτωτική είτε ανοδική.

Τέλος, μελετώντας την ποσοστιαία μεταβολή κατά τα έτη 2008-2013, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία είναι οι τρεις χώρες οι οποίες επλήγησαν περισσότερο στον τομέα την αξίας της παραγωγικής διαδικασίας καθώς κατέγραψαν μείωση κατά -26,73%, -12,51% και -14,80%.

Αναφορικά με την ποσοστιαία μεταβολή της αξίας παραγωγικής διαδικασίας της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων παρατίθεται ο πίνακας 2.11. Παρατηρείται ότι στην Κύπρο, η αξία παραγωγής κατά τη διάρκεια των ετών 2008 ως και 2013 κυμαίνεται σχεδόν στα ίδια επίπεδα, καθώς σημειώνει μικρές αυξομειώσεις της τάξεως του -1,49% (2008-2009), του 1,95% (2009-2010), του -0,24% (2010-2011), του -0,58% (2011-2012), του 3,38% (2012-2013).

Στην Ελλάδα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι έπειτα από την μείωση που σημειώθηκε στην αξία παραγωγικής διαδικασίας των επιχειρήσεων της βιομηχανίας των γαλακτοκομικών προϊόντων, μετά από την χρηματοπιστωτική κρίση, οι επιχειρήσεις δεν έχουν καταφέρει να ανακάμψουν ακόμα σε αυτόν τον τομέα, καθώς όλα τα έτη σημειώνεται μείωση, εκτός από το 2012, όπου καταγράφεται μια ανεπαίσθητη αύξηση της τάξεως του 0,60%.

Πίνακας 2.11: Ποσοστιαία μεταβολή της αξίας παραγωγικής διαδικασίας της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-10,12%	3,95%	11,02%	0,02%	6,56%
ΒΕΛΓΙΟ	-12,00%	19,10%	8,68%	-8,63%	15,67%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	4,59%	9,20%	4,29%	0,21%	5,07%
ΓΑΛΛΙΑ	-12,49%	9,03%	6,61%	0,97%	8,47%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-18,03%	9,58%	12,44%	-2,46%	17,12%
ΕΛΛΑΔΑ	-14,96%	-7,46%	-6,57%	0,60%	-0,94%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-11,44%	-2,85%	11,68%	-6,98%	-2,12%
ΚΥΠΡΟΣ	-1,49%	1,95%	-0,24%	-0,58%	3,38%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-28,13%	18,69%	13,71%	2,84%	13,20%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-12,85%	0,56%	1,14%	-0,26%	-3,63%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Κατά τη διάρκεια όλων των ετών, η υψηλότερη αύξηση που σημειώθηκε ήταν στις επιχειρήσεις της γαλακτοβιομηχανίας του Βελγίου κατά την περίοδο 2009-2010 με ποσοστό 19,10% και ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Λετονίας κατά την ίδια περίοδο με ποσοστό 18,69%.

Από την άλλη πλευρά, η μεγαλύτερη μείωση που σημειώθηκε ήταν στις επιχειρήσεις της γαλακτοβιομηχανίας της Λετονίας κατά την περίοδο 2008-2009 με ποσοστό -28,13% και ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Γερμανίας κατά την ίδια περίοδο με ποσοστό -18,03%.

2.4 ΜΙΚΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΚΕΡΔΟΥΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας περιλαμβάνουν το Μικτό Περιθώριο Κέρδους, το Καθαρό Περιθώριο Κέρδους, την Αποδοτικότητα Ενεργητικού και την Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων. Σε αυτό το σημείο θα αναλυθεί το Μικτό Περιθώριο Κέρδους, το οποίο υπολογίζεται διαιρώντας το Μικτό Κέρδος (Καθαρές Πωλήσεις – Κόστος Πωληθέντων) με τον Κύκλο Εργασιών (Καθαρές Πωλήσεις) και παρέχει ένα μέτρο αξιολόγησης της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων. Ουσιαστικά δείχνει τη λειτουργική αποτελεσματικότητα και την πολιτική τιμών μια επιχείρησης.

Όσο υψηλότερος είναι ο συγκεκριμένος δείκτης, τόσο ευνοϊκότερη είναι η θέση στην οποία βρίσκεται η επιχείρηση από την άποψη των κερδών, αφού έχει την ικανότητα να ανταπεξέλθει σε μια πιθανή άνοδο του κόστους των προϊόντων που πωλεί. Δηλαδή όταν το Μικτό Περιθώριο Κέρδους είναι υψηλό, τότε η διοίκηση της επιχείρησης έχει την ικανότητα να αγοράζει σε φτηνές τιμές και να πωλεί σε υψηλές (Το Βήμα, 1999).

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται το μικτό περιθώριο κέρδους των προϊόντων για μεταπώληση των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων στις δέκα εξεταζόμενες ευρωπαϊκές χώρες για την χρονική περίοδο 2008 ως 2013.

Παρατηρείται ότι μόνο το Βέλγιο έχει αρνητικό μικτό περιθώριο κέρδους για τα έτη 2008, 2009, 2012 και 2013 δείχνοντας ότι οι επιχειρήσεις του Βελγίου της βιομηχανίας τροφίμων δεν είναι και τόσο αποδοτικές. Επίσης, η Κύπρος και η Λετονία διαθέτουν μικρό περιθώριο κέρδους συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες χώρες σε όλα τα έτη. Μάλιστα, το έτος 2011 η Λετονία καταγράφει το μικρότερο θετικό περιθώριο κέρδους το οποίο είναι 14,50.

Το χαμηλότερο περιθώριο κέρδους των προϊόντων για μεταπώληση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία τροφίμων το σημειώνει το Βέλγιο το 2008 (-1.881,40), ενώ το υψηλότερο το σημειώνει η Γαλλία το 2013 (4.809,60).

Η Γαλλία, η Γερμανία και η Ισπανία σημειώνουν τις υψηλότερες τιμές, των οποίων η ποσοστιαία μεταβολή τους το 2013 συγκριτικά με το 2008 είναι 20,12%, 31,29% και -22,46% αντιστοίχως, υποδεικνύοντας ότι οι επιχειρήσεις της Γαλλίας

και της Γερμανίας έχουν βελτιώσει κατά πολύ την λειτουργική αποτελεσματικότητα και την πολιτική τιμών τους, αντίθετα από τις επιχειρήσεις της Ισπανίας.

Η Ελλάδα διαθέτει σχεδόν τις ίδιες τιμές μικτού περιθωρίου κέρδους διαχρονικά, σημειώνοντας το 2011 την μικρότερη τιμή (300,40) και καταγράφοντας συγκριτικά με το 2008, πτώση της τάξεως του -10,81%. Τέλος, την πιο αλματώδη και εντυπωσιακή άνοδο του μικτού περιθωρίου κέρδους προϊόντων για μεταπώληση την σημείωσαν οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων του Βελγίου καθώς κατέγραψαν το 2013, συγκριτικά με το 2008, ανοδική τάση κατά 113,94%.

Πίνακας 2.12: Μικτό περιθώριο κέρδους προϊόντων για μεταπώληση βιομηχανίας τροφίμων

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	693,90	637,90	672,00	694,20	684,70	663,70
ΒΕΛΓΙΟ	-1.881,40	-285,90	271,30	350,50	-517,90	262,30
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	81,30	95,90	105,70	105,10	89,30	74,90
ΓΑΛΛΙΑ	4.003,90	4.375,30	4.621,80	3.872,30	4.162,50	4.809,60
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	3.253,90	2.918,40	3.116,80	3.053,90	3.127,40	4.272,00
ΕΛΛΑΔΑ	336,80	365,80	325,40	300,40	391,60	340,30
ΙΣΠΑΝΙΑ	1.895,90	1.815,10	1.680,90	1.971,60	1.691,90	1.470,00
ΚΥΠΡΟΣ	44,30	48,00	47,70	41,00	42,10	36,90
ΛΕΤΟΝΙΑ	18,20	16,60	18,50	14,50	26,30	26,70
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	794,60	758,40	905,50	640,90	370,50	465,50

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Φυσικά κατά την διάρκεια των ετών το μικτό περιθώριο κέρδους δέχθηκε πολλές αυξομειώσεις της τάξεως του 84,80% (2008-2009), του 194,89% (2009-2010), του 29,19% (2010-2011), του -247,76% (2011-2012) και του 150,65% (2012-2013). Τα ποσά του μικτού περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων της βιομηχανίας

τροφίμων παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα, ενώ στον πίνακα 1.17 απεικονίζεται η ποσοστιαία μεταβολή του.

Σχετικά με την ποσοστιαία μεταβολή του μικτού περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία τροφίμων, όπως ήδη αναφέρθηκε στο Βέλγιο παρουσιάζονται οι μεγαλύτερες διακυμάνσεις συγκριτικά με άλλες χώρες, ενώ στην Αυστρία δεν παρατηρούνται πολύ σημαντικές μεταβολές.

Πίνακας 2.13: Ποσοστιαία μεταβολή του μικτού περιθωρίου κέρδους της βιομηχανίας τροφίμων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-8,07%	5,35%	3,30%	-1,37%	-3,07%
ΒΕΛΓΙΟ	84,80%	194,89%	29,19%	-247,76%	150,65%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	17,96%	10,22%	-0,57%	-15,03%	-16,13%
ΓΑΛΛΙΑ	9,28%	5,63%	-16,22%	7,49%	15,55%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-10,31%	6,80%	-2,02%	2,41%	36,60%
ΕΛΛΑΔΑ	8,61%	-11,04%	-7,68%	30,36%	-13,10%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-4,26%	-7,39%	17,29%	-14,19%	-13,12%
ΚΥΠΡΟΣ	8,35%	-0,62%	-14,05%	2,68%	-12,35%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-8,79%	11,45%	-21,62%	81,38%	1,52%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-4,56%	19,40%	-29,22%	-42,19%	25,64%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Εκτός από το Βέλγιο, η Γερμανία και η Λετονία σημειώνουν τις υψηλότερες ανοδικές ποσοστιαίες μεταβολές σε σχέση με τις άλλες χώρες, οι οποίες αντιστοιχούν σε ποσοστό της τάξεως του 36,60% το 2012-2013 για την Γερμανία και σε ποσοστό της τάξεως του 81,38% το 2011-2012 για την Λετονία. Η Ελλάδα καταγράφει και αυτή μια αρκετά υψηλή άνοδο της τάξεως του 30,36% το ίδιο διάστημα.

Η Πορτογαλία δεν κινείται σε πολύ καλά επίπεδα, καθώς την περίοδο 2011-2012 σημειώνει μείωση του μικτού περιθωρίου κέρδους κατά -42,19%, ενώ κατά τη συνολικά εξεταζόμενη περίοδο 2008-2013 η μείωση είναι της τάξεως του -41,42%

Στον ακόλουθο πίνακα απεικονίζεται το μικτό περιθώριο κέρδους των προϊόντων για μεταπώληση των επιχειρήσεων της γαλακτοβιομηχανίας στις δέκα εξεταζόμενες ευρωπαϊκές χώρες για την χρονική περίοδο 2008 ως 2013.

Παρατηρείται ότι μόνο το Βέλγιο έχει αρνητικό μικτό περιθώριο κέρδους για τα έτη 2008, 2011 και 2012 δείχνοντας ότι οι επιχειρήσεις του Βελγίου της βιομηχανίας τροφίμων δεν είναι και τόσο αποδοτικές. Επίσης, η Κύπρος, η Λετονία αλλά και η Βουλγαρία διαθέτουν μικρό περιθώριο κέρδους συγκριτικά με όλες τις υπόλοιπες χώρες σε όλα τα έτη. Μάλιστα, το έτος 2008 η Λετονία καταγράφει το μικρότερο θετικό περιθώριο κέρδους το οποίο είναι 2,30.

Το χαμηλότερο περιθώριο κέρδους των προϊόντων για μεταπώληση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία των γαλακτοκομικών προϊόντων το σημειώνει το Βέλγιο το 2008 (-238,20), ενώ το υψηλότερο το σημειώνει η Γερμανία το 2013 (1.369,90).

Η Γαλλία, η Γερμανία και η Ισπανία σημειώνουν τις υψηλότερες τιμές, των οποίων η ποσοστιαία μεταβολή τους το 2013 συγκριτικά με το 2008 είναι 53,28%, 175,36% και -6,25% αντιστοίχως, υποδεικνύοντας ότι οι επιχειρήσεις της Γαλλίας και της Γερμανίας έχουν βελτιώσει κατά πολύ την λειτουργική αποτελεσματικότητα και την πολιτική τιμών τους, αντίθετα από τις επιχειρήσεις της Ισπανίας.

Η Ελλάδα διαχρονικά, παρουσιάζει συνεχώς μεταβολές στην τιμή του μικτού περιθωρίου κέρδους, ενώ το 2011 σημειώνει την μικρότερη τιμή του (22,50) και καταγράφοντας συγκριτικά με το 2008, πτώση της τάξεως του -69,76%. Τέλος, την πιο αλματώδη και εντυπωσιακή άνοδο του μικτού περιθωρίου κέρδους προϊόντων για μεταπώληση την σημείωσαν οι επιχειρήσεις της γαλακτοβιομηχανίας του Λετονίας και της Γερμανίας καθώς κατέγραψαν το 2013, συγκριτικά με το 2008, ανοδική τάση κατά 204,35% και κατά 175,36% αντιστοίχως.

Φυσικά κατά την διάρκεια των ετών το μικτό περιθώριο κέρδους της Λετονίας δέχθηκε πολλές αυξομειώσεις της τάξεως του 52,17% (2008-2009), του -2,86% (2009-2010), του -23,53% (2010-2011), του 215,38% (2011-2012) και του -14,63% (2012-2013). Αντιστοίχως, το μικτό περιθώριο κέρδους της Γερμανίας κατά την

διάρκεια των εξεταζόμενων ετών δέχθηκε και αυτό πολλές αυξομειώσεις της τάξεως του -24,72% (2008-2009), του 11,70% (2009-2010), του -11,86% (2010-2011), του -14,54% (2011-2012) και του 334,75% (2012-2013).

Τα ποσά του μικτού περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα, ενώ στον πίνακα 2.15 απεικονίζεται η ποσοστιαία μεταβολή του.

Πίνακας 2.14: Μικτό περιθώριο κέρδους προϊόντων για μεταπώληση της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	122,90	110,70	137,80	141,10	120,70	99,10
ΒΕΛΓΙΟ	-238,20	30,40	43,90	-162,80	-39,70	104,00
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	5,60	11,20	11,60	6,00	6,70	6,70
ΓΑΛΛΙΑ	335,40	331,70	447,70	466,20	460,70	514,10
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	497,50	374,50	418,30	368,70	315,10	1.369,90
ΕΛΛΑΔΑ	74,40	86,40	62,50	22,50	51,10	37,40
ΙΣΠΑΝΙΑ	147,10	228,30	159,80	361,50	379,20	137,90
ΚΥΠΡΟΣ	7,80	7,00	7,10	5,50	4,70	4,20
ΛΕΤΟΝΙΑ	2,30	3,50	3,40	2,60	8,20	7,00
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	87,50	83,80	178,40	46,20	8,10	11,20

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Σχετικά με την ποσοστιαία μεταβολή του μικτού περιθωρίου κέρδους των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων, όπως ήδη αναφέρθηκε στο Βέλγιο παρουσιάζονται οι μεγαλύτερες διακυμάνσεις συγκριτικά με άλλες χώρες, ενώ στην Αυστρία δεν παρατηρούνται πολύ σημαντικές μεταβολές.

Η Γερμανία και η Λετονία σημειώνουν τις υψηλότερες ανοδικές ποσοστιαίες μεταβολές σε σχέση με τις άλλες χώρες, οι οποίες αντιστοιχούν σε ποσοστό της τάξεως του 334,75% το 2012-2013 για την Γερμανία και σε ποσοστό της τάξεως του 215,38% το 2011-2012 για την Λετονία. Η Ελλάδα καταγράφει και αυτή μια αρκετά υψηλή άνοδο της τάξεως του 127,11% το ίδιο διάστημα, η οποία μάλιστα αποτελεί την τρίτη υψηλότερη ανοδική ποσοστιαία μεταβολή στο σύνολο των μελετώμενων χωρών.

Το Βέλγιο δεν κινείται σε πολύ καλά επίπεδα, καθώς την περίοδο 2010-2011 σημειώνει την μεγαλύτερη μείωση του μικτού περιθωρίου κέρδους στο σύνολο των εξεταζόμενων χωρών κατά -470,84%, καθώς από 43,90 που ήταν το 2010 μειώθηκε σε -162,80 το 2011. Ωστόσο, κατά τη συνολικά εξεταζόμενη περίοδο 2008-2013 οι επιχειρήσεις της γαλακτοβιομηχανίας του Βελγίου σημείωσαν άνοδο της τάξεως του 143,66%.

Πίνακας 2.15: Ποσοστιαία μεταβολή του μικτού περιθωρίου κέρδους της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-9,93%	24,48%	2,39%	-14,46%	-17,90%
ΒΕΛΓΙΟ	-112,76%	44,41%	-470,84%	-75,61%	-361,96%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	100,00%	3,57%	-48,28%	11,67%	0,00%
ΓΑΛΛΙΑ	-1,10%	34,97%	4,13%	-1,18%	11,59%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-24,72%	11,70%	-11,86%	-14,54%	334,75%
ΕΛΛΑΔΑ	16,13%	-27,66%	-64,00%	127,11%	-26,81%
ΙΣΠΑΝΙΑ	55,20%	-30,00%	126,22%	4,90%	-63,63%
ΚΥΠΡΟΣ	-10,26%	1,43%	-22,54%	-14,55%	-10,64%
ΛΕΤΟΝΙΑ	52,17%	-2,86%	-23,53%	215,38%	-14,63%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-4,23%	112,89%	-74,10%	-82,47%	38,27%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

2.5 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα αποτελεί το υπόλοιπο της αφαίρεσης των μισθών του ανθρωπίνου δυναμικού και πιθανών πληρωτέων φόρων από την αξία της παραγωγικής διαδικασίας, προτού ληφθούν υπόψη έσοδα και έξοδα τα οποία σχετίζονται με χρηματοοικονομικά και μη παραγόμενα περιουσιακά στοιχεία από την επιχείρηση.

Επιπλέον, για να υπολογιστεί το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα δεν λαμβάνονται υπόψη οι επιχορηγήσεις που πιθανόν να έχει λάβει η επιχείρηση, ενώ οι επενδυτές οι οποίοι έχουν προσφέρει ίδια κεφάλαια μπορούν να συνεχίσουν τη χρηματοδότηση της λειτουργίας της απρόσκοπτα.

Η διαφορά του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος με τα κέρδη που απεικονίζονται στις λογιστικές καταστάσεις της επιχείρησης είναι ότι για να προσδιοριστεί το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα αφαιρούνται συγκεκριμένα κόστη, όπως για παράδειγμα των ενδιάμεσων αγαθών και των αμοιβών του προσωπικού και όχι για παράδειγμα οι αποσβέσεις (Ευρετήριο οικονομικών όρων, 2016).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία τροφίμων από το 2008 ως το 2013.

Παρατηρείται ότι η Γερμανία έχει διαχρονικά το υψηλότερο ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα και ακολουθεί η Γαλλία και η Ισπανία, χώρες με μεγάλη βιομηχανική δύναμη. Το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα στην Γαλλία δεν μεταβάλλεται κατά πολύ διαχρονικά, όπως ακριβώς συμβαίνει και στο Βέλγιο.

Το υψηλότερο ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων ανήκει στην Γερμανία κατά το έτος 2010 και ανέρχεται σε 9.590,50 εκατ. €, ενώ το χαμηλότερο ανήκει στην Κύπρο το έτος 2011 και ανέρχεται σε 84,00 εκατ. €, η οποία και έχει γενικότερα τις χαμηλότερες τιμές διαχρονικά από όλες τις χώρες, με την Λετονία να ακολουθεί.

Πίνακας 2.16: Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα της βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	1.224,60	1.131,30	1.249,70	1.260,40	1.151,30	1.203,30
ΒΕΛΓΙΟ	2.148,70	2.273,80	2.205,00	2.092,40	2.146,80	2.220,10
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	315,10	264,50	320,40	318,10	328,40	325,50
ΓΑΛΛΙΑ	7.184,70	7.758,30	7.929,00	7.826,50	7.875,10	7.633,20
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	8.997,40	9.354,00	9.590,50	8.938,20	8.519,60	9.381,80
ΕΛΛΑΔΑ	1.454,60	1.682,20	1.558,80	1.422,80	1.281,70	1.389,80
ΙΣΠΑΝΙΑ	6.908,40	6.001,30	6.596,50	7.013,90	6.282,90	6.342,10
ΚΥΠΡΟΣ	103,40	124,00	114,90	84,00	88,90	91,20
ΛΕΤΟΝΙΑ	139,60	100,10	124,30	93,40	121,10	136,20
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	876,00	877,00	832,90	711,90	665,50	743,90

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Σχετικά με την ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων, η υψηλότερη θετική μεταβολή καταγράφεται στη Λετονία κατά το διάστημα 2011-2012 και είναι της τάξεως του 29,66% και η αμέσως επόμενη είναι και πάλι στην Λετονία κατά το διάστημα 2009-2010 και είναι 24,18%.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή παρατηρείται και πάλι στη Λετονία την περίοδο 2008-2009 και είναι -28,30%, υποδεικνύοντας ότι η Λετονία επηρεάστηκε από την κρίση, καθώς βίωσε τα έτη 2008-2010 μείωση του Α.Ε.Π. της κατά 24% ως απόρροια του παγώματος της ρευστότητας το 2008 (Μίχας, 2013).

Από το 2011 και μετά η Λετονία ανακάμπτει και οι επιχειρήσεις της στον τομέα των τροφίμων σημειώνουν ανοδική πορεία σχετικά με το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα, καθώς γενικότερα η οικονομία παρουσίασε την υψηλότερη άνοδο στην

Ευρώπη, με το δημοσιονομικό της έλλειμμα να μην υπερβαίνει το 1,50% του Α.Ε.Π. της (Μίχας, 2013).

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα, όπως και η Πορτογαλία φαίνεται να έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση, καθώς σημειώνουν άνοδο κατά το χρονικό διάστημα 2008-2009 (η άνοδος της Πορτογαλίας είναι αισθητά μικρότερη) και 2012-2013, ενώ τα υπόλοιπα έτη καταγράφουν πτωτική πορεία.

Συγκεκριμένα η άνοδος που καταγράφεται το διάστημα 2008-2009 είναι 15,65% για την Ελλάδα και 0,11% για την Πορτογαλία και το διάστημα 2012-2013 είναι 8,43% και 11,78% αντιστοίχως. Η υψηλότερη πτώση που σημειώνεται στην Ελλάδα είναι το 2012 με ποσοστό της τάξεως του -9,92%, ενώ στην Πορτογαλία είναι το 2011 με ποσοστό της τάξεως του -14,53%.

Πίνακας 2.17: Ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος της βιομηχανίας τροφίμων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-7,62%	10,47%	0,86%	-8,66%	4,52%
ΒΕΛΓΙΟ	5,82%	-3,03%	-5,11%	2,60%	3,41%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	-16,06%	21,13%	-0,72%	3,24%	-0,88%
ΓΑΛΛΙΑ	7,98%	2,20%	-1,29%	0,62%	-3,07%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	3,96%	2,53%	-6,80%	-4,68%	10,12%
ΕΛΛΑΔΑ	15,65%	-7,34%	-8,72%	-9,92%	8,43%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-13,13%	9,92%	6,33%	-10,42%	0,94%
ΚΥΠΡΟΣ	19,92%	-7,34%	-26,89%	5,83%	2,59%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-28,30%	24,18%	-24,86%	29,66%	12,47%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0,11%	-5,03%	-14,53%	-6,52%	11,78%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων από το 2008 ως το 2013.

Πίνακας 2.18: Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	122,50	142,00	132,30	118,00	96,50	123,20
ΒΕΛΓΙΟ	350,30	253,50	168,50	143,10	168,80	140,20
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	22,30	35,60	36,80	32,10	23,20	25,10
ΓΑΛΛΙΑ	855,90	921,90	934,20	938,30	1.552,40	1.275,30
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	825,30	886,70	777,20	1.035,50	894,70	1.103,40
ΕΛΛΑΔΑ	283,40	312,90	201,80	185,70	174,40	192,10
ΙΣΠΑΝΙΑ	836,60	919,90	906,00	975,90	706,10	644,40
ΚΥΠΡΟΣ	12,50	20,40	17,80	10,70	14,50	15,00
ΛΕΤΟΝΙΑ	23,10	17,10	24,50	21,60	20,50	20,00
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	162,10	143,10	151,50	120,10	102,70	104,10

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Παρατηρείται ότι η Γαλλία έχει διαχρονικά το υψηλότερο ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα και ακολουθεί η Γερμανία και η Ισπανία, χώρες με μεγάλη βιομηχανική δύναμη.

Το υψηλότερο ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα των επιχειρήσεων της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων ανήκει στην Γαλλία κατά το έτος 2013 και ανέρχεται σε 1.275,30 εκατ. €, ενώ το χαμηλότερο ανήκει στην Κύπρο το έτος 2011 και ανέρχεται σε 10,70 εκατ. €, η οποία και έχει γενικότερα τις χαμηλότερες τιμές διαχρονικά από όλες τις χώρες, με την Λετονία και την Βουλγαρία να ακολουθούν.

Σχετικά με την ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος των επιχειρήσεων της γαλακτοβιομηχανίας, η υψηλότερη θετική

μεταβολή καταγράφεται στη Γαλλία κατά το διάστημα 2011-2012 και είναι της τάξεως του 65,45% και η αμέσως επόμενη είναι στην Κύπρο κατά το διάστημα 2008-2009 και είναι 63,20%.

Πίνακας 2.19: Ποσοστιαία μεταβολή του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	15,92%	-6,83%	-10,81%	-18,22%	27,67%
ΒΕΛΓΙΟ	-27,63%	-33,53%	-15,07%	17,96%	-16,94%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	59,64%	3,37%	-12,77%	-27,73%	8,19%
ΓΑΛΛΙΑ	7,71%	1,33%	0,44%	65,45%	-17,85%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	7,44%	-12,35%	33,23%	-13,60%	23,33%
ΕΛΛΑΔΑ	10,41%	-35,51%	-7,98%	-6,09%	10,15%
ΙΣΠΑΝΙΑ	9,96%	-1,51%	7,72%	-27,65%	-8,74%
ΚΥΠΡΟΣ	63,20%	-12,75%	-39,89%	35,51%	3,45%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-25,97%	43,27%	-11,84%	-5,09%	-2,44%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-11,72%	5,87%	-20,73%	-14,49%	1,36%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή παρατηρείται στην Κύπρο κατά τα έτη 2010-2011 και είναι -39,89% και ακολουθεί η Ελλάδα με -35,51% κατά την περίοδο 2009-2010. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι και στη Λετονία παρατηρείται υψηλή αρνητική μεταβολή την περίοδο 2008-2009 και είναι -25,97%, υποδεικνύοντας ότι η Λετονία επηρεάστηκε από την κρίση, καθώς βίωσε τα έτη 2008-2010 μείωση του Α.Ε.Π. της κατά 24% ως απόρροια του παγώματος της ρευστότητας το 2008 (Μίχας, 2013).

Από το 2011 και μετά η Λετονία ανακάμπτει και οι επιχειρήσεις της στον τομέα των τροφίμων σημειώνουν ανοδική πορεία σχετικά με το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα, καθώς γενικότερα η οικονομία παρουσίασε την υψηλότερη άνοδο στην

Ευρώπη, με το δημοσιονομικό της έλλειμμα να μην υπερβαίνει το 1,50% του Α.Ε.Π. της (Μίχας, 2013). Ωστόσο, στον τομέα της βιομηχανίας των γαλακτοκομικών προϊόντων δεν ανέκαμψε ιδιαίτερα καθώς σημειώνει διαρκώς μειώσεις από το 2011 και μετά οι οποίες όμως μειώνονται σε ποσοστά.

Η Ελλάδα φαίνεται να έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση, καθώς σημειώνει άνοδο κατά το χρονικό διάστημα 2008-2009, ενώ τα υπόλοιπα έτη καταγράφει πτωτική πορεία, δείχνοντας σημεία ανάκαμψης από το 2012 και μετά, αφού σημειώνει άνοδο την περίοδο 2012-2013 κατά 10,15%.

Τέλος, η πορεία του ακαθάριστου λειτουργικού πλεονάσματος της γαλακτοβιομηχανίας στο Βέλγιο δεν είναι θετική και ελπιδοφόρα, καθώς σε όλα τα μελετώμενα έτη, εκτός από το 2012, παρουσιάζει υψηλές αρνητικές μεταβολές, με την υψηλότερη το έτος 2010, η οποία είναι -33,53%. Παρόλο που το έτος 2012 δείχνει να ανακάμπτει με άνοδο της τάξεως του 17,96%, οι ελπίδες σταματούν το 2013, όπου σημείωσε και πάλι μείωση κατά -16,94%.

2.6 ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΕ ΤΙΜΕΣ ΚΟΣΤΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία είναι η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε κόστος συντελεστών και αποτελεί την αξία απόδοσης παραγωγής πλην την αξία ενδιάμεσης κατανάλωσης. Ουσιαστικά, είναι μια μέτρηση της συνεισφοράς μεμονωμένων παραγωγών, τομέων ή κλάδων στο Α.Ε.Π. Η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών είναι η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία σε τιμές αγοράς πλην έμμεσους φόρους που πιθανόν να υπάρχουν συν πιθανές επιδοτήσεις.

Η προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών υπολογίζεται προσθέτοντας στον κύκλο εργασιών της επιχείρησης:

- ✚ Την κεφαλαιοποιημένη παραγωγή.
- ✚ Τα λοιπά έσοδα εκμετάλλευσης.
- ✚ Τις αλλαγές στα αποθέματα.

και αφαιρώντας:

- ✚ Τις αλλαγές στα αποθέματα.
- ✚ Τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών.

- ✚ Τους άλλους φόρους επί των προϊόντων οι οποίοι σχετίζονται με τον κύκλο εργασιών αλλά δεν εκπίπτουν.
- ✚ Τα τέλη και τους φόρους που σχετίζονται με την παραγωγή.

Εναλλακτικά, η προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών υπολογίζεται προσθέτοντας το κόστος προσωπικού, το ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα. Τα έσοδα και οι δαπάνες που εγγράφονται ως χρηματοοικονομικά ή έκτακτα στους λογαριασμούς δεν εμπεριέχονται στην προστιθέμενη αξία. Τέλος, ο υπολογισμός της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών πραγματοποιείται σε ακαθάριστο επίπεδο, καθώς δεν αφαιρούνται οι διορθώσεις αξιών, όπως για παράδειγμα οι αποσβέσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011).

Στον ακόλουθο πίνακα (πίνακας 2.20) απεικονίζεται η προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών στις εξεταζόμενες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το διάστημα 2008 ως 2013, στην βιομηχανία τροφίμων. Έτσι, παρατηρείται ότι η Γερμανία και η Γαλλία με πολύ μικρές αυξομειώσεις διαθέτουν την υψηλότερη προστιθέμενη αξία διαχρονικά, συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες και ακολουθεί η Ισπανία.

Οι τιμές της και στις δύο αυτές χώρες είναι κατά πολύ μεγαλύτερες από τις υπόλοιπες. Είναι σημαντικό ότι κατά μέσο όρο ακολουθεί το Βέλγιο και έπειτα η Αυστρία και η Ελλάδα έχουν σχεδόν τις ίδιες τιμές, ενώ η Βουλγαρία, η Κύπρος και η Λετονία βρίσκονται στο τέλος.

Η υψηλότερη προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών βρίσκεται στην Γερμανία κατά το έτος 2013 και είναι 30.701,40 εκατ. €, ενώ η χαμηλότερη είναι στην Λετονία κατά το έτος 2010 και είναι 237,70 εκατ. €.

Πίνακας 2.20: Προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	3.361,50	3.308,20	3.341,30	3.516,50	3.538,90	3.721,40
ΒΕΛΓΙΟ	5.349,90	5.574,30	5.561,80	5.448,60	5.649,30	5.936,80
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	570,20	554,70	623,70	635,10	646,30	655,00
ΓΑΛΛΙΑ	26.004,20	26.759,90	27.569,70	27.800,50	28.614,20	28.551,10
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	28.371,50	27.911,00	29.586,20	29.600,20	29.637,20	30.701,40
ΕΛΛΑΔΑ	2.950,50	3.336,60	3.309,80	3.058,30	2.900,50	2.614,60
ΙΣΠΑΝΙΑ	15.857,70	14.819,40	15.539,60	15.991,80	15.052,90	15.083,50
ΚΥΠΡΟΣ	303,80	333,30	330,60	298,40	291,90	272,20
ΛΕΤΟΝΙΑ	342,20	258,80	237,70	250,70	289,00	309,90
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	2.172,60	2.203,70	2.163,80	2.040,40	1.921,40	1.975,60

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Σχετικά με την ποσοστιαία μεταβολή της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων, οι μεταβολές που παρατηρούνται δεν είναι τόσο μεγάλες όπως συμβαίνει σε άλλα οικονομικά στοιχεία.

Ειδικότερα, η μεγαλύτερη άνοδος είναι αυτή της Λετονίας το 2012 και αντιστοιχεί σε ποσοστό της τάξεως του 15,28% και την ακολουθεί η Ελλάδα το 2009 (13,09%) και η Βουλγαρία το 2010 (12,44%), ενώ η μεγαλύτερη μείωση είναι και πάλι της Λετονίας το 2009 και αντιστοιχεί σε -24,37% και την ακολουθεί η Ελλάδα το 2013 (-9,86%) και η Κύπρος το 2011 (-9,74%).

Οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων της Αυστρίας, της Βουλγαρίας και της Γερμανίας, ενώ σημειώνουν μείωση στην προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών κατά την περίοδο 2008-2009, από το 2010 και μετά η πορεία τους είναι μόνο ανοδική με μικρές διακυμάνσεις. Η Γαλλία έχει τις μικρότερες

αυξομειώσεις διαχρονικά και η ανοδική της πορεία διακόπτεται το 2013 με μία πολύ μικρή πτώση της τάξεως του -0,22%.

Οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα, ενώ σημειώνουν μία από τις μεγαλύτερες αυξήσεις κατά το διάστημα 2008-2009, η μετέπειτα πορεία τους είναι καθοδική, καταδεικνύοντας ότι υπάρχει αντίκτυπος από την οικονομική κρίση. Στην Πορτογαλία συμβαίνει κάτι παρόμοιο αλλά οι αυξομειώσεις είναι μικρότερης τάξης.

Πίνακας 2.21: Ποσοστιαία μεταβολή της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας τροφίμων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-1,59%	1,00%	5,24%	0,64%	5,16%
ΒΕΛΓΙΟ	4,19%	-0,22%	-2,04%	3,68%	5,09%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	-2,72%	12,44%	1,83%	1,76%	1,35%
ΓΑΛΛΙΑ	2,91%	3,03%	0,84%	2,93%	-0,22%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-1,62%	6,00%	0,05%	0,12%	3,59%
ΕΛΛΑΔΑ	13,09%	-0,80%	-7,60%	-5,16%	-9,86%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-6,55%	4,86%	2,91%	-5,87%	0,20%
ΚΥΠΡΟΣ	9,71%	-0,81%	-9,74%	-2,18%	-6,75%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-24,37%	-8,15%	5,47%	15,28%	7,23%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1,43%	-1,81%	-5,70%	-5,83%	2,82%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Στον ακόλουθο πίνακα (πίνακας 2.22) απεικονίζεται η προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών στις εξεταζόμενες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το διάστημα 2008 ως 2013, στην βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων. Έτσι, παρατηρείται ότι η Γερμανία και η Γαλλία με πολύ μικρές αυξομειώσεις διαθέτουν την υψηλότερη προστιθέμενη αξία διαχρονικά, συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες και ακολουθεί η Ισπανία.

Οι τιμές της και στις δύο αυτές χώρες είναι κατά πολύ μεγαλύτερες από τις υπόλοιπες. Είναι σημαντικό ότι κατά μέσο όρο ακολουθεί το Βέλγιο και έπειτα η Ελλάδα, η Αυστρία και η Πορτογαλία, ενώ η Βουλγαρία, η Κύπρος και η Λετονία βρίσκονται στο τέλος.

Η υψηλότερη προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών βρίσκεται στην Γαλλία κατά το έτος 2012 και είναι 4.097,50 εκατ. €, ενώ η χαμηλότερη είναι στην Λετονία κατά το έτος 2009 και είναι 46,00 εκατ. €.

Πίνακας 2.22: Προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	334,60	358,20	350,20	340,30	335,70	372,60
ΒΕΛΓΙΟ	695,10	612,70	548,70	528,40	588,90	539,30
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	53,00	72,20	76,20	69,00	60,50	64,90
ΓΑΛΛΙΑ	3.209,70	3.216,20	3.348,70	3.472,70	4.097,50	3.913,60
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2.541,00	2.498,40	2.429,10	2.864,00	2.830,30	3.163,20
ΕΛΛΑΔΑ	631,10	681,80	524,20	448,80	428,50	358,00
ΙΣΠΑΝΙΑ	1.797,80	1.879,60	1.813,10	1.925,50	1.627,60	1.541,50
ΚΥΠΡΟΣ	53,60	61,00	56,50	49,50	49,00	48,30
ΛΕΤΟΝΙΑ	60,20	46,00	51,40	49,80	52,10	54,40
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	298,10	280,10	288,40	259,70	233,60	219,60

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Σχετικά με την ποσοστιαία μεταβολή της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρωπαϊκή βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων, οι μεταβολές που παρατηρούνται δεν είναι τόσο μεγάλες όπως συμβαίνει σε άλλα οικονομικά στοιχεία.

Ειδικότερα, η μεγαλύτερη άνοδος είναι αυτή της Βουλγαρίας το 2009 και αντιστοιχεί σε ποσοστό της τάξεως του 36,23% και την ακολουθεί η Γαλλία το 2012

(17,99%) και η Γερμανία το 2011 (17,90%), ενώ η μεγαλύτερη μείωση είναι των επιχειρήσεων της Λετονίας το 2009 και αντιστοιχεί σε -23,59% και την ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Ελλάδας το 2010 (-23,12%) και πάλι της Ελλάδας το 2013 (-16,45%).

Πίνακας 2.23: Ποσοστιαία μεταβολή της προστιθέμενης αξίας σε τιμές κόστους συντελεστών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	7,05%	-2,23%	-2,83%	-1,35%	10,99%
ΒΕΛΓΙΟ	-11,85%	-10,45%	-3,70%	11,45%	-8,42%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	36,23%	5,54%	-9,45%	-12,32%	7,27%
ΓΑΛΛΙΑ	0,20%	4,12%	3,70%	17,99%	-4,49%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-1,68%	-2,77%	17,90%	-1,18%	11,76%
ΕΛΛΑΔΑ	8,03%	-23,12%	-14,38%	-4,52%	-16,45%
ΙΣΠΑΝΙΑ	4,55%	-3,54%	6,20%	-15,47%	-5,29%
ΚΥΠΡΟΣ	13,81%	-7,38%	-12,39%	-1,01%	-1,43%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-23,59%	11,74%	-3,11%	4,62%	4,41%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-6,04%	2,96%	-9,95%	-10,05%	-5,99%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων της Ελλάδας και της Κύπρου, ενώ σημειώνουν άνοδο στην προστιθέμενη αξία σε τιμές κόστους συντελεστών κατά την περίοδο 2008-2009, από το 2010 και μετά η πορεία τους είναι μόνο πτωτική με μικρές διακυμάνσεις αναφορικά με την Κύπρο και μεγαλύτερες αναφορικά με την Ελλάδα. Η Γαλλία έχει τις μικρότερες αυξομειώσεις διαχρονικά και η ανοδική της πορεία διακόπτεται το 2013 με μία πτώση της τάξεως του -4,49%.

Τέλος, οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα, ενώ σημειώνουν μία σχετικά υψηλή αύξηση κατά το διάστημα 2008-2009, η μετέπειτα πορεία τους είναι καθοδική, καταδεικνύοντας ότι υπάρχει αντίκτυπος από την οικονομική κρίση. Στην Ισπανία και στην Πορτογαλία συμβαίνει κάτι παρόμοιο αλλά οι αυξομειώσεις είναι μικρότερης τάξης.

2.7 ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό, και αναφορικά με τις συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών της βιομηχανίας τροφίμων και γαλακτοκομικών προϊόντων θα αναλυθούν τέσσερις πίνακες, από τους οποίους οι δύο περιλαμβάνουν χωριστά την αξία των συνολικών αγορών των επιχειρήσεων των εξεταζόμενων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε βιομηχανία τροφίμων και σε βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων για το χρονικό διάστημα 2008 ως 2013 και οι άλλοι δύο την ποσοστιαία μεταβολή τους.

Όπως είναι φυσικό, οι τρεις μεγαλύτερες δυνάμεις της βιομηχανίας τροφίμων της Ευρώπης, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ισπανία, πρωτοστατούν και πάλι, καθώς οι συνολικές αγορές των επιχειρήσεων αυτών των χωρών απέχουν κατά δεκάδες χιλιάδες από τις επιχειρήσεις των υπόλοιπων χωρών. Επιπλέον, σε αυτές τις τρεις χώρες παρατηρείται άνοδος κατά το συνολικά διάστημα των εξεταζόμενων ετών 2008-2013 της τάξεως του 6,65% στην Γαλλία, του 13,95% στη Γερμανία και του 4,53% στην Ισπανία.

Οι επιχειρήσεις της Κύπρου και της Λετονίας βρίσκονται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο μεταξύ τους αναφορικά με τις συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών, ενώ οι επιχειρήσεις της Ελλάδας και της Πορτογαλίας διαχρονικά δεν παρουσιάζουν αξιοσημείωτες μεταβολές.

Η μεγαλύτερη διαχρονική αύξηση καταγράφεται στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων του Βελγίου, όπου οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών τους αυξάνεται το 2013 σε 35.039,50 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 28.071,90 εκατ. €, κατά 24,82% και ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Αυστρίας. Οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών των αυστριακών επιχειρήσεων

αυξήθηκαν το 2013 σε 12.952,60 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 10.522,40 εκατ. €, κατά 23,10%.

Η μεγαλύτερη διαχρονική μείωση καταγράφεται στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων της Κύπρου, όπου οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών τους μειώνεται το 2013 σε 917,70 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 1.012,40 εκατ. €, κατά -9,35% και ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Πορτογαλίας. Οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών των πορτογαλικών επιχειρήσεων μειώθηκαν το 2013 σε 10.145,60 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 10.415,90 εκατ. €, κατά -2,60%.

Παρακάτω παρουσιάζεται αναλυτικά ο πίνακας (πίνακας 2.24) με τις συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία τροφίμων κατά τα έτη 2008-2013.

Πίνακας 2.24: Συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας τροφίμων

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	10.522,40	9.954,40	10.157,80	11.280,90	12.078,60	12.952,60
ΒΕΛΓΙΟ	28.071,90	28.214,00	29.874,70	33.038,60	33.565,10	35.039,50
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	3.087,00	2.807,70	3.129,40	3.359,10	3.327,40	3.461,30
ΓΑΛΛΙΑ	116.538,40	105.988,00	105.936,90	115.181,70	121.046,70	124.289,40
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	124.106,20	110.681,60	118.065,40	130.866,10	137.414,10	141.414,90
ΕΛΛΑΔΑ	8.930,30	8.612,60	8.941,90	8.911,60	9.351,70	9.310,50
ΙΣΠΑΝΙΑ	69.624,20	62.171,20	64.834,30	71.759,00	73.066,60	72.776,50
ΚΥΠΡΟΣ	1.012,40	906,20	962,80	989,70	981,70	917,70
ΛΕΤΟΝΙΑ	1.206,80	956,70	1.034,00	1.132,50	1.260,20	1.331,50
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	10.415,90	9.014,30	9.167,10	10.042,90	9.965,00	10.145,60

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Αναφορικά με την ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρωπαϊκή βιομηχανία τροφίμων, οι μεταβολές που παρατηρούνται δεν είναι τόσο μεγάλες όπως συμβαίνει σε άλλα οικονομικά στοιχεία.

Πίνακας 2.25: Ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας τροφίμων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-5,40%	2,04%	11,06%	7,07%	7,24%
ΒΕΛΓΙΟ	0,51%	5,89%	10,59%	1,59%	4,39%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	-9,05%	11,46%	7,34%	-0,94%	4,02%
ΓΑΛΛΙΑ	-9,05%	-0,05%	8,73%	5,09%	2,68%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-10,82%	6,67%	10,84%	5,00%	2,91%
ΕΛΛΑΔΑ	-3,56%	3,82%	-0,34%	4,94%	-0,44%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-10,70%	4,28%	10,68%	1,82%	-0,40%
ΚΥΠΡΟΣ	-10,49%	6,25%	2,79%	-0,81%	-6,52%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-20,72%	8,08%	9,53%	11,28%	5,66%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-13,46%	1,70%	9,55%	-0,78%	1,81%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Ειδικότερα, η μεγαλύτερη άνοδος είναι αυτή της Βουλγαρίας το 2010 και αντιστοιχεί σε ποσοστό της τάξεως του 11,46% και την ακολουθεί η Λετονία το 2012 με 11,28%, ενώ η μεγαλύτερη μείωση είναι της Λετονίας το 2009 με -20,72% και την ακολουθεί η Πορτογαλία την ίδια χρονική περίοδο με ποσοστό που αντιστοιχεί σε -13,46%.

Οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας τροφίμων του Βελγίου είναι οι μόνες στις οποίες δεν σημειώθηκε ούτε μία πτώση κατά τη διάρκεια όλων των εξεταζόμενων ετών, καθώς από το 2008 ως το 2013 κατέγραψαν ανοδική πορεία. Στο Βέλγιο ακόμα και

την περίοδο 2008-2009 όπου σε όλες τις χώρες σημειώθηκε μείωση, οι συνολικές αγορές των επιχειρήσεων του εμφάνισαν μια μικρή αύξηση κατά 0,51%.

Η Αυστρία, η Γερμανία και η Λετονία έπειτα από την πτώση που σημείωσαν το 2009, ακολουθούν ανοδική πορεία ως και το 2013. Τέλος, οι επιχειρήσεις στην Ελλάδα, σημειώνουν τις μικρότερες αυξομειώσεις συγκριτικά με τις άλλες χώρες.

Όπως είναι φυσικό, οι τρεις μεγαλύτερες δυνάμεις της βιομηχανίας τροφίμων αλλά και της γαλακτοβιομηχανίας της Ευρώπης, η Γαλλία, η Γερμανία και η Ισπανία, πρωτοστατούν και πάλι, καθώς οι συνολικές αγορές των επιχειρήσεων αυτών των χωρών απέχουν κατά πολλές χιλιάδες εκατ. € από τις επιχειρήσεις των υπόλοιπων χωρών.

Φυσικά η Γαλλία και η Γερμανία είναι πολύ παραπάνω από την Ισπανία, καθώς αυτές οι δύο χώρες φημίζονται για την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων ενώ η Ισπανία όχι. Επιπλέον, σε αυτές τις δυο χώρες παρατηρείται άνοδος των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων της γαλακτοβιομηχανίας κατά το συνολικά διάστημα των εξεταζόμενων ετών 2008-2013 της τάξεως του 9,96% στην Γαλλία, του 11,91% στη Γερμανία. Από την άλλη στην Ισπανία παρατηρείται μείωση της τάξεως του -13,29%.

Οι επιχειρήσεις της Κύπρου, της Λετονίας και της Βουλγαρίας βρίσκονται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο μεταξύ τους αναφορικά με τις συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών, ενώ οι επιχειρήσεις της Ελλάδας και της Πορτογαλίας διαχρονικά δεν παρουσιάζουν αξιοσημείωτες μεταβολές, με εξαίρεση τα έτη 2008-2009, όπου καταγράφεται μείωση της τάξεως του -16,70% και του -14,23% αντίστοιχα.

Η μεγαλύτερη διαχρονική αύξηση καταγράφεται στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων της Λετονίας, όπου οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών τους αυξάνεται το 2013 σε 387,80 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 295,00 εκατ. €, κατά 31,46% και ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Βουλγαρίας. Οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών των βουλγάρικων επιχειρήσεων αυξήθηκαν το 2013 σε 426,70 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 341,60 εκατ. €, κατά 24,91%.

Η μεγαλύτερη διαχρονική μείωση καταγράφεται στις επιχειρήσεις της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων της Ελλάδας, όπου οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών τους μειώνεται το 2013 σε 1.711,40 εκατ. € συγκριτικά

με το 2008 που ήταν 2.218,60 εκατ. €, κατά -22,86% και ακολουθούν οι επιχειρήσεις της Ισπανίας. Οι συνολικές αγορές αγαθών αλλά και υπηρεσιών των ισπανικών επιχειρήσεων μειώθηκαν το 2013 σε 7.802,60 εκατ. € συγκριτικά με το 2008 που ήταν 8.998,80 εκατ. €, κατά -13,29%.

Παρακάτω παρουσιάζεται αναλυτικά ο πίνακας (πίνακας 2.26) με τις συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τα έτη 2008-2013.

Πίνακας 2.26: Συνολικές αγορές αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων (σε εκατ. €)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	2.114,50	1.792,20	1.938,10	2.182,00	2.147,00	2.242,00
ΒΕΛΓΙΟ	3.590,60	3.121,30	3.897,10	4.307,60	3.812,50	4.386,80
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	341,60	339,30	378,40	391,60	402,30	426,70
ΓΑΛΛΙΑ	23.376,30	19.867,00	22.032,10	23.654,20	23.138,60	25.705,40
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	24.935,60	19.361,90	22.059,30	24.759,90	23.932,50	27.905,60
ΕΛΛΑΔΑ	2.218,60	1.848,20	1.697,90	1.677,80	1.720,20	1.711,40
ΙΣΠΑΝΙΑ	8.998,80	7.564,40	7.403,70	8.898,70	8.217,30	7.802,60
ΚΥΠΡΟΣ	184,10	164,40	170,30	174,60	172,00	177,80
ΛΕΤΟΝΙΑ	295,00	210,70	244,50	280,80	324,00	387,80
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1.457,20	1.249,80	1.252,40	1.314,50	1.306,80	1.277,90

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Αναφορικά με την ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ευρωπαϊκή γαλακτοβιομηχανία, οι μεταβολές που παρατηρούνται δεν είναι τόσο μεγάλες όπως συμβαίνει σε άλλα οικονομικά στοιχεία.

Παρακάτω παρουσιάζεται αναλυτικά ο πίνακας (πίνακας 2.27) με την ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών των επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες δραστηριοποιούνται στην βιομηχανία γαλακτοκομικών προϊόντων κατά τα έτη 2008-2013 και ακολουθεί η ανάλυση του.

Πίνακας 2.27: Ποσοστιαία μεταβολή των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων

	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΑΥΣΤΡΙΑ	-15,24%	8,14%	12,58%	-1,60%	4,42%
ΒΕΛΓΙΟ	-13,07%	24,86%	10,53%	-11,49%	15,06%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	-0,67%	11,52%	3,49%	2,73%	6,07%
ΓΑΛΛΙΑ	-15,01%	10,90%	7,36%	-2,18%	11,09%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	-22,35%	13,93%	12,24%	-3,34%	16,60%
ΕΛΛΑΔΑ	-16,70%	-8,13%	-1,18%	2,53%	-0,51%
ΙΣΠΑΝΙΑ	-15,94%	-2,12%	20,19%	-7,66%	-5,05%
ΚΥΠΡΟΣ	-10,70%	3,59%	2,52%	-1,49%	3,37%
ΛΕΤΟΝΙΑ	-28,58%	16,04%	14,85%	15,38%	19,69%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	-14,23%	0,21%	4,96%	-0,59%	-2,21%

Πηγή: Ίδια επεξεργασία (Eurostat)

Ειδικότερα, η μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδος των συνολικών αγορών αγαθών και υπηρεσιών είναι αυτή του Βελγίου το 2010 και αντιστοιχεί σε ποσοστό της τάξεως του 24,86% και την ακολουθεί η Ισπανία το 2011 με 20,19%, ενώ η μεγαλύτερη μείωση είναι της Λετονίας το 2008 με -28,58% και την ακολουθεί η Γερμανία την ίδια χρονική περίοδο με ποσοστό που αντιστοιχεί σε -22,35%.

Οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας γαλακτοκομικών προϊόντων της Βουλγαρίας και της Λετονίας είναι οι μόνες στις οποίες δεν σημειώθηκε ούτε μία πτώση έπειτα από την καθοδική τους πορεία κατά τα έτη 2008-2009, με ποσοστά μείωσης -0,67% και -

28,58%, καθώς από το 2009 ως το 2013 κατέγραψαν μόνο ανοδική πορεία. Μάλιστα, την περίοδο 2011-2012, ήταν οι μοναδικές χώρες μαζί με την Ελλάδα όπου οι συνολικές αγορές των επιχειρήσεων τους εμφάνισαν αύξηση κατά 2,73%, 15,38% και 2,53% αντιστοίχως, παρόλο που σε όλες τις υπόλοιπες χώρες σημειώθηκε μείωση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κλείνοντας, αυτήν την πτυχιακή, είναι απαραίτητο να τονιστούν ορισμένα ζητήματα, καθώς η βιομηχανία τροφίμων και ποτών έχει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις προκειμένου να συνεχίσει να είναι ο κύριος μοχλός οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας. Είναι ένας από τους πιο μεγάλους κλάδους μεταποίησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα, μιλώντας σε όρους κύκλου εργασιών, αριθμού επιχειρήσεων, απασχόλησης και ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας.

Το 2009, οι συνολικές πωλήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο άγγιξαν τα 929 δις ευρώ, καταλαμβάνοντας το υψηλότερο ποσοστό στο σύνολο του μεταποιητικού κύκλου εργασιών και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία των επιχειρήσεων άγγιξε το 13,70%, κατατάσσοντας τον τομέα στην πρώτη θέση. Επίσης, είναι ο μεγαλύτερος εργοδότης της μεταποίησης, απασχολώντας περίπου το 16,2% των εργαζομένων.

Η ελληνική βιομηχανία τροφίμων είναι ένα από τα βασικότερα τμήματα του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας καθώς αποτελείται από 20% των επιχειρήσεων της μεταποίησης. Δυστυχώς, το 2009, με την έναρξη της πτωτικής πορείας της ελληνικής οικονομίας, τα βασικά μεγέθη της μεταποίησης επλήγησαν σημαντικά, σημειώνοντας ύφεση στην πλειοψηφία τους.

Το 2009, ο τομέας των τροφίμων και ποτών καλύπτει το 26,2% του συνολικού κύκλου εργασιών της μεταποίησης (21% τα τρόφιμα και 5,2% τα ποτά), με πωλήσεις 9,74 δις ευρώ, κατατάσσοντας τον στη δεύτερη θέση. Οι πωλήσεις στις πολύ μικρές επιχειρήσεις σημείωσαν μείωση κατά 70,7%, ενώ στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι πωλήσεις των προϊόντων που παράχθηκαν κατέγραψαν αύξηση κατά 1,2%.

Τέλος, ο υποκλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην οικονομία μιας χώρας, με τα παρακάτω στοιχεία να το επιβεβαιώνουν. Ειδικότερα στην Ελλάδα, το έτος 2013, ο αριθμός των επιχειρήσεων της γαλακτοβιομηχανίας αποτελεί το 6,01% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων της βιομηχανίας τροφίμων και ο κύκλος εργασιών ανέρχεται στα 2.166,20 εκατ. €.

Δυστυχώς, το μικτό περιθώριο κέρδους υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις της ελληνικής γαλακτοβιομηχανίας πλέον δεν είναι αρκετά αποδοτικές, εμφανώς επηρεασμένες από την χρηματοπιστωτική κρίση που έπληξε την χώρα, παρόλο που

ως και το 2009 κινούταν σε ικανοποιητικά επίπεδα, αγγίζοντας το έτος 2011 την χαμηλότερη τιμή του.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ✚ Ευρετήριο οικονομικών όρων, 2016, «Ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα/έλλειμμα», <http://www.euretirio.com/akatharisto-leitourgiko-pleonasma-elleima/>
- ✚ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012, «Κατευθυντήριες γραμμές για ορισμένα μέτρα κρατικών ενισχύσεων», Βρυξέλλες.
- ✚ IOBE – Βεντούρης Νίκος, Βασιλειάδης Μιχάλης, Βλάχου Βασιλική & Τσακανίκας Άγγελος, 2012, «Οι προοπτικές του τομέα της μεταποίησης στην Ελλάδα», http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_02052012REP_GR.pdf
- ✚ IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή, 2014, «Βιομηχανία τροφίμων και ποτών – Facts & figures», http://iobe.gr/docs/research/RES_01_01032014_REP_GR.pdf
- ✚ IOBE – Θωμαΐδου Φωτεινή & Σταυράκη Σοφία, 2015, «Βιομηχανία τροφίμων και ποτών – Facts & figures», http://iobe.gr/docs/research/RES_01_20032015_REP_GR.pdf
- ✚ IOBE – Παύλου Γρηγόρης, Svetoslav Danchev & Μανιάτης Γιώργος, 2013, «Ο κλάδος των αλκοολούχων ποτών στην Ελλάδα», http://iobe.gr/docs/research/RES_05_B_14112013_REP_GR.pdf
- ✚ Μίχας Τάκης, 2013, «Οικονομία: Ελλάδα και Λετονία», <http://www.protagon.gr/epikairotita/oikonomia/ellada-kai-letonia-21244000000>
- ✚ Το Βήμα, 1999, «Οι 10 σημαντικότεροι χρηματοοικονομικοί αριθμοδείκτες», <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=117657>
- ✚ Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat>
- ✚ Taxheaven, 2016, «Οικονομικές καταστάσεις – αριθμοδείκτες», http://www.taxheaven.gr/pagesdata/logsxedio/1_401oikonomikes_katastasis.htm